

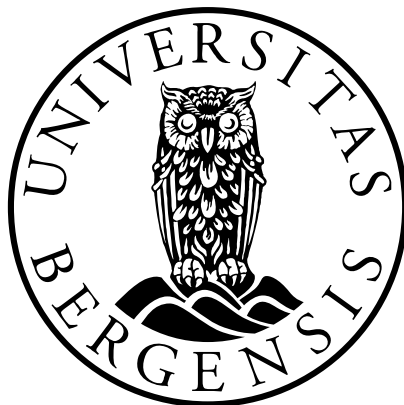
Barnedrap i Norge på 1800 tallet i lys av straffelovgivningen og Høyesterettspraksis.

Barnedrap i Norge fra 1800 til 1900 tallet, studert gjennom betydningen av straffehjemlenes utforming og Høyesteretts tolkning for reduksjonen av barnefødsel i dølgsmal fra 1842 til 1902.

Kandidatnummer:
185795

Veileder:
Jørn Øyrehagen Sunde

Antall ord:
13 094

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN
8. Desember 2012

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning.....	4
1.1 Avhandlingens tema.....	4
1.2 Bakteppe.....	5
1.3 Metode.....	6
1.4 Struktur.....	9
2 Straffelovgivning ved barnedrap i Norge på 1800 og 1900 tallet.....	10
2.1 Straffenivået før kriminalloven	10
2.2 Straffenivået under kriminalloven 1842.....	11
2.3 Straffenivået etter straffeloven 1902	13
2.4 Nye straffeloven av 2005	15
2.5 Sammendrag.....	16
3 Rettspraksis	17
3.1 Hvorfor og hvordan foreta en analyse av Høyesterettspraksis.....	17
3.2 Barnefødsel i dølgsmaal	18
3.2.1 Drapsmåtene og kvinnes frustrasjon.	18
3.2.2 Vurderingsmomenter.....	19
3.3 Høyesterettspraksis i tidsrommet 1842 - 1902.....	22
3.3.1 Antall saker	22
3.3.2 Tall og tendenser.	23
(1) Frifinnelser.....	23
(2) Fengsel på vann og brød.....	24
(3) Straffearbeid	25
(4) Utvikling og tendenser.....	27
4 Årsaker til utvikling og tendensene.....	31
4.1 Når var et barn dødfødt?.....	31
4.1.1 Grensen mellom abort og dødfødt barn.....	33
4.2 Andre tiltak enn straffelovgivning	35
4.2.1 Velferdslovgivning.....	35
4.2.2 Oppsummering	36
4.3 Holdningsendring.....	36

4.3.1	Holdningsendring i Høyesterett?.....	37
4.3.2	Holdningsendring i samfunnet?	41
5	Konklusjon	43
	Litteraturliste	44
	Vedlegg - Tabell Høyesterettspraksis	47

1 Innledning

1.1 Avhandlingens tema

I dag anslås det begått 33 barnedrap i Norge mellom år 2000 og 2010.¹ I en studie, *Drap i Norge i perioden 2004 – 2009*, ble barnedrap definert følgende:

”Studien definerer ofre som barn under 18 år og den definerer forøvere som foreldre og partnere til foreldre som er domfelt for overtredelse av straffeloven § 233 første og/eller andre ledd, eller § 229 tredje straffalternativ eller § 234”².

I media omtales barnedrap og mishandling av barn med jevne mellomrom, og den mest omtalte saken i nyere tid er Christoffer-saken³, der en 8 år gammel gutt ble mishandlet så kraftig at han døde som følge av skadene.

Det er imidlertid ikke et nytt fenomen at foreldre tar livet av sine egne barn. En rekke ulike årsaker kan ligge bak en slik handling, det kan for eksempel skyldes frustrasjon over økonomi eller livssituasjon, men også andre sosiale forhold kan være avgjørende.

Denne oppgaven skal ta for seg barnedrap i et strafferettshistorisk perspektiv, herunder hvilke straffereaksjoner som ble anvendt ved barnedrap. Det skal sees nærmere på at barnedrap som strafferettskategori tilsynelatende nådde en topp rundt midten av 1800 tallet⁴ og deretter avtok mot 1900 tallet. Straffenivået vil være sentralt, men det skal også sees på hvilke andre tiltak som ble gjennomført for å få ned antall barnedrap.

I dag er det mer glidende overganger mellom mishandling med døden til følge og barnedrap, men dette faller utenfor rammene for oppgaven. Definisjonen som legges til grunn for oppgaven er i tråd med straffeloven av 1902: en mor dreper sitt eget barn innen 24 timer etter barnet er født.⁵

¹ Ottesen, Vibeke, Barnedrap i Norge 1950 - 1979 (September 2012) Funnet: <http://www.forskning.no/blog/vibeke.ottesen/249757/>

² NOU 2010: 3, *Drap i Norge i perioden 2004 – 2009*, punkt 3.2.1, (September 2012) Funnet: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2010/NOU-2010-3/4.html?id=602261>

³ Gangdal, Jon: *Jeg tenker nok du skjønner det sjøl*, 2010

⁴ Sunde, Jørn Øyrehagen *Speculum legale – rettsspegele* 2005 s. 262

⁵ Lov 22. mai 1902 nr.10 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven 1902) §234

Det spesifikke tema for avhandlingen er:

Barnedrap i Norge fra 1800 til 1900 tallet, studert gjennom betydningen av straffehjemlenes utforming og Høyesteretts tolkning for reduksjonen av barnefødsel i dølgemaal fra 1842 til 1902.

Temaet er konkret rettet mot barnedrap i sammenheng med fødsel i dølgemaal og dette må følgelig forklares mer inngående. ”Barnefødsel i dølgemaal” betyr barnefødsel i skjul, men det ble på 1800 tallet satt likhetstegn mellom fødsel i skjul og at moren hadde tatt livet av barnet⁶. Dette kom blant annet til uttrykk ved at “Et drap som er øvet hemmelig, er i regel planlagt”⁷. Det som gjør det så interessant å fokusere spesielt på barnefødsler i dølgemaal er at ved slike saker får man belyst den skammen som var forbundet med å få barn utenfor ekteskapet. Et annet sentralt begrep i oppgaven er ”uekte barn” som refererer til barn født utenfor ekteskapet⁸, som også medførte stor skam.

1.2 Bakteppe

Innledningsvis er det hensiktsmessig å kort sette oppgaven inn i sin samtid ved å se på hvilke strukturelle samfunnsendringer, som urbanisering, industrialisering, økonomisk vekst, og befolkningsvekst som fant sted på 1800 og 1900 tallet.

Befolkningen økte fra 1,8 mill i 1875 til 2,6 mill i 1920.⁹ Antall uekte barn økte i tråd med befolkningsveksten: ”i 1760 var 2,5 prosent av barna født utenfor ekteskap. Omkring 1800 var andelen økt til 6 prosent”¹⁰.

Det legges til grunn at økningen av barn født utenfor ekteskapet på slutten av 1900 tallet langt på vei skyldtes en mer liberal holdning blant folket og et velferdssamfunn som var bedre rustet til å ta vare på alenemødre og vanskeligstilte småbarnsfamilier. Barn født utenfor ekteskapet på 1800 tallet medførte en helt annen skam enn det gjør i dag.¹¹

En annen viktig faktor var den økonomiske nøden, som antakelig også spilte inn på antall barnedrap. Ved siden av skammen og den vanskelige situasjonen man ble satt i ved å få barn

⁶ Langeland, Nils Rune, *Siste ord – høgsterett i norsk historie 1814- 1905*. s.141.

⁷ Skeie, Jon, *Den norske strafferett annet bind den spesielle del*, s.44

⁸ http://snl.no/uekte_barn (September 2012)

⁹ Seip, Anne Lise, *Om velferdsstatens framvekst* s. 35 - 50

¹⁰ http://www.stovnerporten.no/kommentar_a/uektbarn.htm (September 2012)

¹¹ Dette blir belyst videre under punkt 3.2.1.

utenfor ekteskapet, så var det å oppfostre barn også et økonomisk spørsmål, man hadde rett og slett ikke råd til å oppfostre barnet.

Velferdsstaten er et begrep som ofte benyttes for å forklare det norske samfunnet. Anne Lise Seip trekker frem at velferdsstaten vokste frem ved midten av 1800 tallet som følge av sosialpolitiske saker som blant annet forsikring og trygd ved sykdom, alderdom og invaliditet.¹²

For å få løst datidens fattigdomsproblemer ble økonomisk vekst og akkumulasjon løsningen. Det vokste også frem nye tanker om at det var ”statens ansvar [...] å gripe inn og modifisere uønsket virkninger av det økonomiske system [...]”¹³. På denne bakgrunn vokste det norske velferdsystemet frem, bygget på det Bismarckske system og tanken om selvhjelp:

”De grupper som ble obligatorisk forsikret, ble ved sin egen premie tvunget til å hjelpe seg selv. I tillegg skulle staten yte hjelp til denne selvhjelpen: det offentlige skulle organisere, administrere, og for å gjøre det hele økonomisk mulig, yte et tilskudd”¹⁴.

Med dette i mente er det hensiktsmessig å gå videre til metoden oppgaven bygger på.

1.3 Metode

Rettskildebruken vil i oppgaven ha et todelt fokus. I første del av oppgaven vil hovedfokuset være på lovtekst og forarbeider. Den mest sentrale lovteksten er kriminalloven, fordi den regulerer barnedrap for perioden som blir behandlet. For å forstå perioden, og kriminalloven, er det også hensiktsmessig å se på tidligere lovgivning på området, herunder Kristian Vs norske lov. Det er også interessant å se videre på etterfølgende lovgivning, herunder straffeloven av 1902.

Kriminalloven ble også valgt som utgangspunkt da den har hele åtte paragrafer som regulerer barnedrapssaker, kap 14 § 16 til § 24¹⁵, og dette kan sees på som en indikasjon på at barnedrap på den tiden var et alvorlig samfunnsproblem. Forarbeidene til kriminalloven er viktige for å forstå hvordan samtiden ble oppfattet og for å belyse den skammen som

¹² Seip 1871 s.35 - 50

¹³ Seip 1981 s.39.

¹⁴ Seip 1981 s.40.

¹⁵ Langeland s.141.

kvinnene følte ved å bli gravide utenfor ekteskapet. Forarbeidene vil bli brukt aktivt ved gjennomgang av de paragrafene som er valgt ut som fokuspunkt for oppgaven.

Under punkt 2.2, straffelovgivning under kriminalloven, blir §§ 18, 19 og 20 behandlet.

Bestemmelsene omhandler barnefødsler i dølgsmal som er selve kjernen i oppgaven.

Ordlyden i hver paragraf vil bli gjengitt og forarbeidene brukt aktivt for å forklare hvordan og på hvilken bakgrunn man skulle forstå paragrafene.

Den andre delen av oppgaven vies til en annen viktig rettskilde, Høyesteretts praksis, som vil bli analysert både kvantitativt og kvalitativt.

Den kvantitative delen, punkt 3.3, vil bestå av en analyse av rettspraksis i tidsrommet 1842 til 1902 for å kartlegge omfanget av barnedrapssaker i Norge, analysen baseres utelukkende på Høyesterettspraksis. Begrunnelsen for dette er at Høyesterettspraksis var normerende for rettspraksis generelt, og dermed særlig egnet til å studere en samlet endring i rettspraksis i Norge.

Den kvalitative delen, punkt 4.3.1, vil bestå av en analyse av rettspraksis der dommer finleses og det trekkes frem utsagn fra dommen fra 1840 tallet og 1880 tallet. Formålet er å se om det vokste frem en holdningsendring i Høyesterett.

Ved begge analysene anvendes eldre rettspraksis, og dette reiser noen problemstillinger. For det første er det viktig å se på hvordan Høyesterett utførte arbeidet på 1800 tallet.¹⁶

Høyesterett ble vedtatt ved Grunnloven av 1814, og ble etablert i 1815. Fra starten hadde ikke Høyesterett eget lokale og dommerne arbeidet gjerne hjemmefra før de ble samlet og fikk egne lokaler fra år 1846.¹⁷ Et viktig poeng er at frem til 1863 var det stiftsoverretten sin dom som ble publisert, mens man bare publiserte slutningen fra Høyesterett.

Under punkt 4.3.1 blir det foretatt en sammenlikning mellom dommer fra 1840 og 1880 tallet og dette byr to metodiske presiseringer. Selv om det dreier seg både om dommer skrevet av stiftsoverretten med Høyesterett sin slutning og dommer skrevet av Høyesterett selv, så er begge deler publisert og mente å ha samme veiledende funksjon.

¹⁶ <http://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/-Norges-Hoyesterett/Om-Hoyesterett/Historikk/> (Oktober 2012)

¹⁷ Ibid

For det andre var det ikke mulig å få tak i fullstendig data, pga dette ikke ble skrevet ned i dommen. Det kan enkelte plasser mangle hvilken bestemmelse som er anvendt eller hvilken straff som ble utmålt. Dette medførte at det ikke kan lages en fullstendig statistikk over utmåling av straffereaksjonen, men man kan likevel se klare tendenser og trekk i forhold til de ulike tidsintervallene. Det viktigste i denne sammenheng var at det lot seg gjøre å registrere antall barnedrap, da det i tidsrommet 1840 til 1880 var en egen kategori i Hovd- Register til Retstidenden som het ”barnefødsel i dølgemaal” med oversikt over antall saker oppe for Høyesterett. Denne kategorien forsvant imidlertid i år 1880, og barnedrapene gikk inn under andre kategorier som ”manddrab”. Dette er en indikasjon på at det ikke lenger var behov for en egen ”barnefødsel i dølgemaal” kategori da det var stadig færre barnedrapssaker.¹⁸

For det tredje er det nødvendig å påpeke at flere saker ikke kom opp for Høyesterett, men ble avgjort i lavere instanser. Det legges også til grunn at flere saker ikke kom for retten i det hele tatt. Selv om analysen er omfattende kan det altså foreligge mørketall. Et annet moment er at noen barnemordsaker kan være ført inn under andre kategorier og følgelig ikke blir regnet med, men dette er forsøkt forhindre ved å også se på kategorier som ”delagtighed”, ”drab og mord”, ”manddrab”, eller ”forsøg”.

På bakgrunn av dette er Høyesterettsavgjørelser og analysene som er gjennomført likevel av stor verdi for å gjenspeile hvordan lovgivningen ble praktisert, og for å belyse at ”barnefødsel i dølgemaal” var et samfunnsproblem.

¹⁸ Dette blir videre drøftet under punkt 3.3.1

1.4 Struktur

Den videre fremstillingen har som mål å behandle avhandlingens tema med tanke på tre nivå.

Det første nivået kalles strafferettshistorie som lovbruddskategori, og omhandler utviklingen av lovbruddet i seg selv. Både lovtekst, herunder kriminalloven og dens forarbeidere, og rettspraksis, herunder analysen av Høyesteretts praksis, omfattes. Det er følgelig dette nivået som er mest sentralt for oppgaven og det som vies mest plass.

Det andre nivået er strafferettsidéhistorie, herunder sees det på utviklingen i lys av samspillet mellom det sosiale og kriminalitet. Dette vil bli belyst ved eksemplene fra rettspraksis underveis i oppgaven, der skammen står sentralt og det vil også komme frem under punkt 4.2 som omhandler hvilke andre sosialrettslige lover som ble innført for å forhindre barnedrap, og for å bedre mødrenes rettstilling.

Det tredje nivået er lovgivningsidéhistorie som ser på lovgivningen som et samfunnsstyringsinstrument. Dette nivået vil bli berørt avslutningsvis, for å belyse om det kan påpekes en sammenheng mellom lovgivningen, Høyesterettspraksis og en nedgang i antall saker.

Nivåene skal her være en underliggende tanke, mens den konkrete strukturen for oppgaven er å analysere lovgivningen før, under og etter kriminalloven¹⁹ og deretter skal det sees nærmere på rettspraksis på området, før det mot slutten skal samles tråder og reflekteres over funn.

Oppsummert vil hovedvekten i oppgaven ligge på straffelovgivningen og Høyesteretts tolkning av lovgivningen. For å få et mer helhetlig blikk, vil det avslutningsvis sees hvordan andre tiltak, herunder velferdslovgivningen spilte innfor for å få slutt på barnedrap.

¹⁹ jf punkt 1.3 om rettskildene

2 Straffelovgivning ved barnedrap i Norge på 1800 og 1900 tallet

For å kunne behandle hovedproblemstillingen, betydningen av straffehjemlenes utforming og Høyesteretts tolkning for reduksjonen i barnedrap fra 1840 til 1902, sees det nærmere på lovteksten og dens betydning.

2.1 Straffenivået før kriminalloven

I Kong Kristian Vs norske lov av 1687 var dødsstraff det eneste straffalternativ i barnedrapssaker: ”Letfærdige Qvindfolk, som deris Foster ombringe, skulle miste deris Hals, og Deris Hoved sættis paa en Stage” [NL 6-6-7]. Bestemmelsen gjelder barnedrapssaker generelt. Barnefødsel i dølgsmal, som er oppgavens tema, var regulert i NL 6-6-8:

”Vorder noget letfærdigt Qvindfolk med Barn, og med sin Barnefødsel i Dølsmaal omgaar, og ikke bruger de ordentlige beskikkede Midler, som hende og Fosteret i saadant Tilfald kunde betiene, og samme Barn borte bliver, eller paaskydis at være dødt født, eller i andre Maader forkommet, da skal hun agtis saasom hun sit Foster med Villie hafde ombragt”. [NL 6-6-8]

Man ser av bestemmelsen at den retter seg direkte mot dølgsmål tilfellene, og det å føde i hemmelighet eller skjul, var mye vanligere før enn man i dag kan forstå. Det medførte stor skam å føde et barn som var unnfanget utenfor ekteskapet og denne skammen var ofte en direkte årsak til at moren valgte å ta livet av barnet sitt. Det var ikke uvanlig at mødre druknet det nyfødte barnet sitt eller la det bort for å dø.²⁰

Konsekvensene av å føde i dølgsmål var, etter Kong Kristian Vs norske lov, fatale. Dersom kvinnen ble funnet skyldig var straffen dødsstraff som hovedsakelig ble gjennomført ved halshugging.

Et annet viktig moment som gjorde slike saker så tragiske, var at selv om barnet var dødt ved fødselen, var ikke dette automatisk formildende omstendigheter. Etter NL 6-6-8 var det omvendt bevisbyrde, som vil si at det var opp til moren å bevise at hun ikke hadde drept barnet sitt²¹. Et eksempel på dette er at den 27. oktober 1730 ble en ung kvinne fra Lånke, Gjertrud Andersdatter Leksen, satt under tiltale for barnemord. Det går frem av protokollen at hun ikke hadde drept barnet, men dommen ble likevel at hun ”....under sværdet bør miste sit

²⁰ Dette blir behandlet under punkt 3.2.1

²¹ Langeland s. 141.

liv og hendes hoved at sætte på en stake”²². Eksempelet viser at det på den tiden ikke er rom for å anvende mildere straffesanksjoner ved barnemord, men det ble i dette eksempelet tatt hensyn til omstendighetene og hun ble dømt til halshugging med sverd istedenfor øks. Halshugging ved sverd var ansett som mer ærefullt enn øks.

2.2 Straffenivået under kriminalloven 1842

Ved Kriminalloven av 1842 ble tidligere lovbestemte bøter avskaffet, og for frihetsstraff ble det opprettet fem grader av straffarbeid med maksimums og minimumsstraff.²³

Det skjedde følgelig en endring i straffenivået fra dødsstraff etter Kong Kristian Vs norske lov til straffarbeid på livstid etter kriminalloven. Det følger også av forarbeidene til kriminalloven:

”Da mord er belagt med livsstraff (§ 1), men simpelt drab, som er forøvet med hensikt at dræbe, med straffarbeid i første grad (§ 5) saa er straffen for den her omhandlede forbrydelse [barnedrap] derimod bestemt for ethvert tilfælde til straffarbeide i første grad”²⁴.

Straffebestemmelsene som regulerer barnedrap i kriminalloven finner man kapittelet om “Manddrap” og hele åtte paragrafer, fra § 16 til § 24²⁵, regulerer straff for mødre som enten drepte de nyfødte barna sine eller tok livet av fosteret. De bestemmelsene som ansees å være mest aktuelle for oppgaven er §§ 18, 19 og 20, fordi bestemmelsene omhandler barnefødsel i dølgemaal. Ordlyden i § 18 er som følgende:

”Har Qvindeperson født sin uægte barn i Dølgemaal, og derved forvoldt dets død, anses hun med straffarbeid i fjerde eller tredie grad; men med straffarbeide i femte grad naar hun har havt til hensikt at bevare barnets liv”²⁶.

²² Dølgsmål:

http://www.historier.no/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&catid=502&sobi2Id=276&Itemid=305 (September 2012)

²³ NOU 2002:4 Kap 5.2 (September 2012) Funnet: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2002/nou-2002-04/6/2/1.html?id=380393>

5. Grad = Straffearbeid mellom 6. måneder og 3 år.

4. Grad = Straffearbeid mellom 3 og 6 år.

3. Grad = Straffearbeid fra 6 til 9 år.

2. Grad = Straffearbeid fra 9 til 12 år

1. Grad = Straffearbeid på livstid.

²⁴ Motiver til det i aaret 1832 udgivne forslag til en lov for kongeriget Norge angaaende forbrydelser. Fjortende kapittel s.163. (Motiver til kriminalloven)

²⁵ Langeland s 141.

²⁶ Kriminalloven kap 14 § 18

Bestemmelsen regulerer når kvinner har født sitt barn i skjul, og deretter drepte det. Bestemmelsen er således en videreføring av NL, men strafferammen er mildere enn tidligere da den etter kriminalloven var straffarbeid mellom 6 mnd og 9 år.

Innledningsvis forklarer forarbeidene om kvinnenes frustrasjon ved å bli gravide med uekte barn, og at skammen og desperasjonen tvinger dem til å ta livet av barnet.

”Naar Qvindepersoner, der ved ulovlig omgjængelse ere bevne frugtsommelige, berøve deres uægte børn liv, skeer det sædvanligt for at skjule den skam, som et uægte barns fødsel medfører, og undgaa den deraf flydende velferds spilde, eller av bekymring over de med Barnets opforsting forbundne byrderm eller af en paa dets uægte fødsel grundet ænstelse for dets fremtid”.²⁷

Det finnes flere eksempler på at mødrene heller ville skåne barnet ved å ende deres liv enn å la det vokse opp i skammen av å være uekte. Mødre tok også livet av barnet sitt, selv om det ikke var uekte, dersom det fulgte en annen skam eller vanskelig livssituasjon ved å velge å oppdra barnet. Et eksempel på dette finner vi i Markens Grøde, som i første del handler om Isak og Ingers liv og virke på Sellanraa, der Inger tar livet av sitt nyfødte barn for å ”skåne barnet for hareskårets forsmedeler”.²⁸ Drapet ble omtalt som et barmhjertighetsdrap utført i sterk affekt. Det at Inger ikke ønsket at barnet skulle vokse opp med hareskår, som henne selv, og livet det ville medføre. Dette eksempelet viser at det ikke bare var uekte barn, men også barn som var født innenfor ekteskapet som ble drept. Lovgivningen rettet seg utelukkende mot uekte barn.

Den neste bestemmelsen, § 19, har følgende ordlyd:

”Har nogen Qvindeperson, der er besvangret ved ulovlig omgjængelse, tilintetgjort sit foster, eller bragt det tilside, uden at være i nogen av de tilfælde som omhandles i §§ende 16 og 18, skal hun, med mindre fosteret var dødfødt, eller ikke saa fuldbaaret, at det endten med liv kunde fremkomme eller efter fødsel vedligeholdt et selvstendig liv, ansees med straffarbeide i fjerde eller treide grad, hvis hun har født i dølgmaal og ellers med straffarbeide i femte grad”.²⁹

Denne bestemmelsen rammer kvinner som er blitt gravide etter ulovlig seksuell omgang, herunder blodskam (incest) eller voldtekt, og som etter fødselen har drept barnet eller lagt det tilside for å dø. Straffen for en slik handling var straffarbeid fra 6 mnd til 9 år.

I forarbeidene legges det til grunn at det er moren som forvoldt barnets død og at det er disse tilfellene § 18 og § 19 skal regulere. Dersom fosteret ”har været dødfødt, eller ikke været saa

²⁷ Motiver til det i aaret 1832 udgivne forslag til en lov for kongeriget Norge angaaende forbrydelser. Fjortende kapittel s.162- 171. (Motiver til kriminalloven). s 162.

²⁸ http://brage.bibsys.no/hia/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_28146/1/Markussen_2011_Markens.pdf (September 2012)

²⁹ Kriminalloven kap 14 § 19

fuldbaaret, at det med liv kunde fremkomme, saa er det avgjort at dets død ei kan tilregnes moderen”³⁰. Det var ofte problematisk å føre bevis for at barnet faktisk var dødfødt eller om moren tok livet av barnet.³¹

Hvordan skulle man straffe de kvinnene som fødte i skjul og hevdet at barnet var dødfødt ved fødselen? Svaret finner man i § 20, med følgende ordlyd:

”Har Qvindeperson født sit uægte barn i dølgemaal, og Barnet er dødfødt, eller ikke saa fuldbaaret, at det enten med liv kunde fremkomme, eller efter fødselen vedligeholde et selvstendig liv, ansees hun med fængsel”³².

Denne bestemmelsen er viktig fordi den viser at dølgsmålsfødsel i seg selv kunne føre til lovbrudd. Dersom en kvinne var så uheldig å føde et barn som var dødfødt, uten vitner tilstede, var hun etter kriminalloven tvunget til å skjule det for å ikke bli dømt for drap. Dersom hun ble oppdaget ble hun dømt etter § 20, selv om legeundersøkelser kunne vise at barnet var dødfødt eller ikke fullbåret³³. Dette er også behandlet i forarbeidene.³⁴

2.3 Straffenivået etter straffeloven 1902

Etter 60 år med kriminalloven kom ny straffelov i 1902. Som nevnt ovenfor inneholdt kriminalloven hele åtte paragrafer angående barnedrap, mens dette etter strl 1902 reguleres i bare en bestemmelse, § 234, som fikk følgende ordlyd:

”Er forbrytelse som nevnt i § 233 [drap] forøvet av en mor mot hennes eget barn under fødselen eller innen et døgn efter denne, straffes hun med fængsel fra 1 inntil 8 år.

Under særdeles skjærpende Omstændigheder kan Fængsel indtil 12 Aar anvendes.

Forsøg kan lades straffrit, saafremt Barnet ikke er tilføiet betydelig Skade paa Legeme eller Helbred”.³⁵

Ved første øyekast ser bestemmelsen ut som en videreføring av § 16 i kriminalloven, men noen vesentlig forskjeller kan bemerkes. For det første er begrepet “dølgemaal” ikke videreført i straffeloven, noe som medførte at det ikke lenger lå en presumsjon for at fødende kvinner tok livet av barnet sitt. Fjerningen av begrepet ble begrunnet med at om drapet

³⁰ Motiver til det i aaret 1832 udgivne forslag til en lov for kongeriget Norge angaaende forbrydelser. Fjortende kapittel s.162- 171. (Motiver til kriminalloven). s.166.

³¹ Dette blir behandlet inngående under punkt 4.1.

³² Kriminalloven kap 14 § 20

³³ Se punkt 4.1

³⁴ Motiver til det i aaret 1832 udgivne forslag til en lov for kongeriget Norge angaaende forbrydelser. Fjortende kapittel s.162- 171. (Motiver til kriminalloven). s.166.

³⁵ Straffeloven 1902 § 234

skjedde i skjul eller var kjent var ikke lenger av betydning, det avgjørende var om det hadde skjedd under fødsel eller umiddelbart etter. Denne løsningen gjør at det sentrale i bestemmelsen er tidsfristen på et døgn etter fødselen, som drøftes også i forarbeidene. På den ene siden så kan denne fristen virke streng og lite heldig i tilfeller hvor det dreier seg om unnlatelser, og det kan føre til at kvinnen straffes etter et strengere straffebud hvor forøvelsestidspunktet ikke kan kantlegges. På den andre siden var det nødvendig med en klar ordlyd, og lovkommissjonens lovforslag, 1889, ”under eller snart etter Fødsel” ble sett på som uklar og man fryktet at den kunne føre til vilkårlighet.

Det ble også fremmet forslag om å forlenge fristen til 5 døgn:

”[...] Hvor Moderen har hemmeligholdt Svangerskab og Fødsel og denne endnu ikke er opdaget, hvor al hendes Frygt og al hendes Tanke derfor dreier sig om dette Punkt og om, hva følgen vil brive af Opdagelsen. Her er fremdeles det undskyldende Motive tilstede, og her vil ogsaa netop paa Grund deraf den særlige ved Fødselsakten fremkaldte Sjæls og Legemstilstand kunne vedblive at være tilstede i længere Tid efter fødselen. Udkastet biver dog ogsaa her staaende ved, at Drabet maa være skeet i de 5 første døgn”³⁶.

Begrunnelsen bygger på at ”den særlige Tilstand, som dog under Fødsel kan virke undskyldende, kan vedvare syndelig længe efter denne”³⁷. Dette førte ikke frem og døgnfristen ble den endelige ordlyden.

Videre er strafferammen etter § 234 fengsel fra 1 til 8 år og inntil 12 år i saker der det foreligger særdeles skjerpene omstendigheter. Det kommenteres i forarbeidene at den øvre strafferammen kan anvendes om det foreligger skjerpene omstendigheter, selv om det ikke foreligger gjentakelsestilfelle.³⁸

Dersom det foreligger skjerpene omstendigheter, for eksempel dersom det er ”voldt [...] ganske unødig store Lidelser” mot barnet så skal ”unskyldende Omstændigheder”, som “[kunne] komme Barnemodersken i sig selv til gode”³⁹, ikke vektlegges. Forarbeidene legger ved formuleringen føringer for om skjerpene omstendigheter skal vurderes ved straffutmålingen.

På den andre siden har bestemmelsen også en formildende side da straffen kan settes ned til 1 år fengsel. Som begrunnelse fremheves kvinners:

³⁶ Udkast til Almindelig borgelig straffelov for Kongeriget Norge. 11. Motiver Kristiania 1896. (Forarbeider til Straffeloven 1902) <http://www.nb.no/utlevering/nb/6a33aa5206fb8f66eb2f5f3eaa2f1dc2> (Oktober 2012) s 215-218

³⁷ Ibid

³⁸ Ibid

³⁹ Ibid

”Tilstand af fysisk og psykisk Forstyrrelse og Depression, hvori en besvagnet Kvinde, der af Skam undlader at aabenbare sin tilstand, i Fødselsøieblikket kan befinde sig, antages det, at det er Grun til at aabne Adgang til en saa lav straff”⁴⁰.

I § 234 siste ledd fremkommer det at forsøk er straffefritt. Tanken bak dette er at det kan foreligge ”meget Vægtlig Grunde for Straffrihed ialfald i Tilfælde, hvor Barnet overhovedet ingen Skade er Tilføyet ved Forsøget. Hensynet til Barnet drager ubetinget i denne retning”⁴¹. Tanken bak er at dersom barnet ikke har fått noen skade, så kan det skade barnet mer å senere få vite at moren har sonet fengelsstraff for forsøk på å ha tatt livet at det. Dersom det vurderes som sikkert at barnet vokser opp hos moren sin er dette å anse som det beste for alle parter.⁴²

Paragraf 234 ansees også å være i tråd med tiden den ble forfattet i. Det fremheves at:

”Lide til den sidste Tid viser der sig en stadig Tendens til at Nedsættelsen af Straffeminimaerne ialfald at muliggjøre en stadig mildere Behandling af Forbrydelsen, og de Satser, som i Udkastet foreslaaes, er da ikke mildere end i de nyeste Love og Lovudkast almindeligt”⁴³.

2.4 Nye straffeloven av 2005

Ved arbeidet med den nye straffeloven av 2005 foreslås det i forarbeidene⁴⁴ at strl 1902 § 234 ikke skal videreføres da den ikke lenger tjener noen funksjon. Det pekes på at slike overtredelser er svært sjeldne nå, og at kommisjonen bare var ”kjent med et fåtall tilfeller som har vært forfulgt strafferettslig i nyere tid”⁴⁵. Straffelovkommisjonen mener derfor at det ikke lenger er behov for å beholde særregelen. Det påpekes at ”dersom det skulle bli reist sak i et slikt tilfelle, vil strafferammen for drap, [...] kunne fravikes i medhold av utk § 14-1 andre ledd, [som viser til fastsetting av straff under minstestrafen eller til en mildere straffart]. Der det står at: ”Når det foreligger svært formildende omstendigheter, kan straffen også i andre tilfeller nedsettes som nevnt i første ledd”⁴⁶.

⁴⁰ Udkast til Almindelig borgelig straffelov for Kongeriget Norge. 11. Motiver Kristiania 1896. (Forarbeider til Straffeloven 1902) <http://www.nb.no/utlevering/nb/6a33aa5206fb8f66eb2f5f3eaa2f1dc2> (Oktober 2012) s 215-218

⁴¹ Ibid

⁴² <http://www.nb.no/nbsok/nb/07385ec03eef2e50b6ff6a1462eb5d71.nbdigital?lang=en#247> s.206-207 (Oktober)

⁴³ Udkast til Almindelig borgelig straffelov for Kongeriget Norge. 11. Motiver Kristiania 1896. (Forarbeider til Straffeloven 1902) <http://www.nb.no/utlevering/nb/6a33aa5206fb8f66eb2f5f3eaa2f1dc2> (Oktober 2012) s 215-218

⁴⁴ NOU 2002:4 Kap 10.2 s 410 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2002/nou-2002-04/11.html?id=380650> (Oktober 2012)

⁴⁵ Ibid

⁴⁶ Ibid

2.5 Sammendrag

Det har skjedd en betydelig utvikling i straffelovgivingen angående barnedrap. Man har i dag kommet et langt steg fra Kong Kristian Vs norske lov av 1687 der man måtte bøte med livet og der det var kvinnene som hadde bevisbyrden for at de ikke hadde begått barnedrapet de var tiltalt for.

Ved kriminalloven ble barnemord som lovbruddskategori satt fokus på da hele åtte paragrafer regulerte ulike sider ved barnemord og fødsler i dølgemaal. Konkrete lovbestemmelser skulle regulere de ulike tilfellene og lovbruddskategorien skulle bli mer nyansert, men som vist av rettspraksis under skjedde ikke dette før senere på 1800 tallet.

Kriminallovens utforming kan sies å gå mot mer human straffelovgivning i tråd med samfunnets utvikling. Man måtte ikke lenger bøte med livet, men ble idømt straffarbeid, og det ble også åpnet for frifinnelse.

Etter 60 år med kriminalloven gikk man tilbake til en bestemmelse angående barnedrap ved straffeloven av 1902, § 234. Denne bestemmelsen videreførte ikke ordlyden “dølgemaal”, men la som nevnt stor vekt på om drapet hadde skjedd innen 24 timer etter fødsel. Dersom det ikke var tilfelle så man ikke lenger grunn til å vektlegge formildende omstendigheter i samme grad.

I skrivende stund vurderes altså nødvendigheten av om man i det hele tatt trenger en egen barnedrapsbestemmelse. Da den nye straffeloven av 2005 ikke fullt ut har trådt i kraft, har man per dags dato strl 1902 § 234, men den vil trolig forsvinne når straffeloven av 2005 trår i kraft.

Man kan oppsummert si at straffelovbestemmelser angående barnedrap ikke lenger er nødvendig i dagen samfunn, da dette ikke lenger er å anse som en lovbruddskategori av betydning og andre straffebestemmelser kan anvendes dersom det forekommer.

På bakgrunn av det nevnte blir det naturlig å reise spørsmålet om det kan påvises en sammenheng mellom utviklinga av straffelovgivning og Høyesterettspraksis, herunder om straffelovgivinger påvirket Høyesterettspraksis. Dette kommer jeg tilbake til under punkt 3.3.2 (4)

3 Rettspraksis

3.1 Hvorfor og hvordan foreta en analyse av Høyesterettspraksis.

”[...] Mellom 1850 og 1855 vart minst 136 personar⁴⁷ dømt for barnedrap i Noreg, og om lag ¼ av alle drapssaker som var handsama av Høgsterett midt på 1800- talet var barnedrapssaker⁴⁸.”

Denne uttalelsen trigget et ønske om å analysere Høyesterettspraksis på området barnedrap på 1800 tallet. I første omgang var det ønskelig å lage en oversikt over hvor mange saker som var oppe for Høyesterett og det viste seg raskt at det var behov for tydelige avgrensinger for å få oversikt over eksisterende materiale.⁴⁹ Avgrensingen falt seg naturlig til å legge all hovedvekt på barnefødsler i dølgsmaal, noe som først ble gjort pga. plass og tidshensyn, men det er også gjennom å studere denne kategorien lovbrudd at skammen ved å få barn utenfor ekteskapet som kommer frem.

Det å føde i dølgsmaal gikk gjerne ut på at kvinnen gikk bort for å føde alene og at hun enten forsøkte å skjule fosteret, eller så kom hun tilbake med et dødt foster og hevdet at barnet var dødfødt. Det å avgjøre om barnet ”hadde liv” eller var dødfødt var ofte vanskelig å avgjøre, og dette er sentralt i flere av de registrerte dommene. Hvordan og hvilke ulike metoder kvinnene brukte for å ta livet av barna blir her behandlet for å gi et bilde av kvinnes desperasjon. Deretter blir tall og funn av analysen behandlet for å forstå omfanget av rettspraksisen i årene kriminalloven av 1842 var i bruk.

⁴⁷ Sunde s. 262 med videre henvisning til Sigrid Tollefsen “.. den ukjærlige Haardhed” barnedrap i Norge 1850-1855. Uttalelsen viser det totale antall dømte kvinner fra instansene ekstrarett, skiftoverrett og høyesterett.

⁴⁸ Sigrid Tollefsen “.. den ukjærlige Haardhed” barnedrap i Norge 1850-1855 – legger til grunn amtsmannens kriminalfortegnelser. Norges offisielle statestikk, mens jeg har tatt utgangspunkt i Høyesterettsavgjørelser gjengitt i Hoved-Register til Retstidenden 1842-1902. Dersom det foreligger uoverensstemmelser kan dette skyldes ulike definisjoner av “barnedrap” og “barnefødsel i dølgsmaal” eller at noen saker glipper ved manuell framletning.

⁴⁹ Materialet som her ble brukt er Hoved-Register til Retstidenden fra år 1836 til år 1902. Se litteraturliste og Norsk retstidende, Hefter: trykt utg. ugeskrifte for practisk Lovkyndighed år 1840 – 1850.

3.2 Barnefødsel i dølgemaal

3.2.1 Drapsmåtene og kvinnenes frustrasjon.

Det kan i dag være vanskelig å forstå den virkeligheten kvinner på 1800 tallet opplevde. Basert på analysen av Høyesterettspraksis var det å ta livet av barnet noe som rammet kvinner i alle samfunnslag og i alle aldre, ikke bare unge tjenestejenter. For å gi bedre forståelse og for å belyse fenomenet må man gå inn i rettspraksisen, og det er hensiktsmessig å trekke frem hvordan kvinnene tok livet av egne barn.

Når kvinnene gikk bort for å føde i skjul og kom tilbake med et dødfødt barn, varierte det i de ulike sakene hvorvidt hun hadde noen klar tanke om hva som kom til å skje eller hvordan hun skulle avslutte barnets liv. Det fremgår av praksis at kvelning var den vanligste drapsmåten.⁵⁰ Det er på det rene at ”kvelningsdøden ved mekanisk hindring kan fremkalles ved trykk på halsen utenfra, ved snor eller med hendene (den sistnevnte fremgangsmåte er meget hyppig brukt ved barnedrap)”⁵¹. Kveling kunne bli foretatt med hendene⁵², eller ved å surre navlestrengen rundt barnets hals,⁵³ og å kvele barnet mellom benene etter fødsel⁵⁴. Det var også svært vanlig at barnet ble drept ved drukning⁵⁵.

Ved siden av ulike kvelnings og druknings metoder var det også vanlig at barnet ble brakt tilside⁵⁶ eller at det på annen måte ble unnlatt forsørgelse⁵⁷. Eksempler på dette er at barnet som ble ansett å være dødfødt lagt ut i kulden, men det hendte at den kalde luften fremkallet åndedrett og at barnet da begynte å skrike og viste seg å ikke være dødfødt⁵⁸. I en annen sak ble barnet lagt i en kiste i et vedskjul, da moren trodde det var dødfødt. Barnet ble funnet levende etter en tid og moren ble etter omstendighetene frifunnet.⁵⁹

En annen sak som man ikke kan forstå i dag, men som kan belyse panikken og skammen som rammet kvinner ved fødsel, er en sak der er en kvinne fødte et barn og svøpte det inn i bomullsklær, før hun så kastet barnet ”i bingen”. Høyesterett uttalte at:

⁵⁰ Se vedlegg- tabell Høyesterettspraksis side 47.

⁵¹ Skeie, *den spesielle del*, side 19.

⁵² Rt.1844 s.37-38, Rt.1844 s.316-318, Rt.1849 s.10-13.

⁵³ Rt.1844 s.42-44

⁵⁴ Rt.1845 s.732-735, Rt.1863 s.8

⁵⁵ Rt.1844 s.620-622, Rt.1845 s.294-296.

⁵⁶ Rt.1861 s.126, Rt.1861 s.431, Rt.1863 s.730.

⁵⁷ Rt.1847 s.612-615, Rt.1856 s.513-514

⁵⁸ Skeie, *den spesielle del*, side 15.

⁵⁹ Rt.1880 s.331.

”Enhver maa vide, at man ved at slippe et nyfødt foster ned [...] blant excrementerne og lade det blive dere, Forvolder dets død”⁶⁰.

Grunnene til at barnet ble drept var som regel skammen ved at barnet var uekte, men noen ganger satt skammen enda dypere, og det finnes saker der kvinnen ble gravid med sin egen bror [omtalt som blodskam]⁶¹. I en annen sak, men samme utgangspunkt, tok barnefaren [broren til moren] barnet rett etter fødselen, la det på en huggestabbe og hugget hodet av det.⁶² I denne saken kom Høyesterett til at barnet var drept med morens viten og vilje.

Sigrud Tollefsen fremhever kvinnenens frustrasjon i sin hovedfagsoppgave ”... den ukjærligste Haardhed” - Barnedrap i Norge 1850-1855 på følgende måte:

”Barnemorens sosiale utgangspunkt, skammen i forbindelse med det uekte barnet, frykten for å miste tjenesten [for tjenestepiker] eller å bli avvist av foreldrene, angst for ikke klare å forsørge barnet og forholdet mellom barnefaren og kvinnen: alle disse forholdene påvirket trolig kvinnen”⁶³.

Avslutningsvis kan man si at frustrasjonen kvinnene opplevde og hvor mye som stod på spill for dem, er vanskelig å forstå i dag. Det påpekes at dette gjaldt kvinner i alle samfunnslag, som opplevde å være i en så presset situasjon enten økonomisk eller sosialt at de valgte å ta livet av sitt eget barn. Måten de valgte å ta livet av barna på kan virke kaldblodige og planlagte, men dette var ikke alltid tilfellet. Man kan trolig likevel legge til grunn at flesteparten av kvinnene kvelte eller druknet barnet med forsett, og at de fleste forstod at barnet mest sannsynlig ville dø som følge av manglende pleie og omsorg. Det var ikke uvanlig at kvinnene hevdet at barnet var dødfødt ved fødsel, og at det ble lagt bort for å skjule graviditeten og fødselen. Det er imidlertid vanskelig å si om dette bare var noe kvinnene hevdet i ettertid for å få mildere straff, eller om det var realiteten. Man kan si at kvinnenens frustrasjon over å bære et uekte barn, var utslagsgivende for de grusomme handlinger de var villige til å utføre for å kvitte seg med nettopp barnet og skammen.

3.2.2 Vurderingsmomenter

Det fremkommer ikke av den vedlagte tabellen hva som skjedde i hver enkelt sak, da det ofte bare var opplyst at barnet var født i dølgemaal og at moren var dømt etter kriminalloven § 18 eller § 20. Ordlyden ”barnefødsler i dølgemaal” er sentral og Lasson har i “Handbog i

⁶⁰ Rt.1844 s.828- 830

⁶¹ Rt.1862 s.360.

⁶² Rt.1845 s.369- 373

⁶³ Tollefsen s. 21.

criminalretten” påpekt hvilke momenter Høyesterett burde vurdere ved spørsmål om § 20 kom til anvendelse eller når konkrete forhold ble drøftet ved straffeutmålingen.⁶⁴

For det første presiserer Lasson at bestemmelsene § 18 og § 20 omhandler barnefødsler i dølgsmal, mens § 19 ikke gjør det. Videre retter alle bestemmelsene i kapittel 14 fra § 16 til § 25 utelukkende mot uekte barn. Dette utelukker ikke at mødre tok livet av sine ekte barn også, men slike tilfeller ble ikke straffet etter kapittel 14 i kriminalloven.

For at bestemmelsene skulle få anvendelse og man regnet en fødsel som skjedd i dølgsmal måtte noen vurderingsmomentene foreligge enten ”foregaaende, med Fødselen samtidige eller, efterfølgende”⁶⁵.

Det er særlig fire momenter, i både juridisk teori og praksis, som var sentrale i vurderingen om et tilfelle var å anse som barnefødsel i dølgsmal, eller ikke. For det første ble det vurdert om ”hun har tjent til, men nægtet og søgt at skjule selve Svangerskabet, eller om hun har vedgaaet det, samt i saadan Fald hvorledes og for hvem”⁶⁶. Dette momentet viser til hvorvidt det forelå en innrømmelse av selve graviditeten og anger, eller ikke. Det er på det rene at på tross av de grusomme hendelsene finnes det også eksempler på at mor angret og ikke kunne gjennomføre drapet.⁶⁷ Dersom hun la bort barnet eller på annen måte tok det av dage, var det ikke uvanlig at angeren meldte seg og at hun tilstod lovbruddet. Hun ble da stort sett dømt i tråd med sin egen tilståelse.⁶⁸

For det andre vurderes det om ”hun findes uforberedt paa Børnetøi og Tilholdsted under den forventede Barselfærd, eller ikke”⁶⁹, og videre kan mangel på ”Barnetøis anskaffelse”⁷⁰ forklares ved at hun ”har troet at have tilstrækkelig tid”⁷¹ før barnet kom. Dette vurderingsmomentet kunne trekke i retning for at barnet kom før tiden⁷² og at det gjerne var dødfødt ved fødsel. På den andre siden ble dette momentet også vektlagt i tilfeller der man tolket manglende barnetøy som en indikasjon på at man ikke hadde planer om å beholde barnet og at det forsterket misstanken man hadde om forsett.

⁶⁴ Lasson *Handbog I criminalretten 1850. Den spesielle Deel II.* s 70-105.

⁶⁵ Lasson s. 73

⁶⁶ Lasson s. 73

⁶⁷ Rt.1862 s.521.

⁶⁸ Rt.1884 s.818, Rt.1889 s.340.

⁶⁹ Lasson s. 73

⁷⁰ Lasson s. 73

⁷¹ Lasson s. 73

⁷² Se bla. Rt.1844 s.324-326.

Det tredje vurderingsmomentet var om kvinnen kan ha:

”beregnet sin nedkomst til den Tid, da den foregaaer, eller denne er kommet tidligere end hun har troe”
[..] ”om hun før har været frugtsommelig, og hvorledes hendes tilstand har været under
svangerskabet”⁷³.

Det vurderes herunder “Om hun føder i sit sædvanlige Tilholdssted eller udenfor same, og hvorledes da Localiteten har været beskaffen”⁷⁴.

For det fjerde vurderes det om:

“Barnet er fuldbaaret, eller hvorvidt det mangler Udvikling osv. om hun forsømmer Barneliget eller bringer det for Dagen. Om hun nu fortæller til Nogen og da til hvem, hvad der er hændet, eller hun fremdeles lægger Dølgemaal paa Sammenhængen m.v.”⁷⁵

I tillegg til dette behandlet også Tollefsen hvilke skjerpene og formildende omstendigheter som kunne vektlegges ved straffeutmålingen. Som straffeskjerpene så man på momenter som ”løsaktighet”, noe som ble avklart ved at det ble ”hentet inn sogneprestens uttalelse om kvinnens levesett”. Andre momenter var ”hvilke utsikter kvinnene hadde for å gifte seg”, og ”kvinner som tidligere hadde født uekte barn fikk en hardere behandling” og det var ”også skjerpene om kvinnen tidligere hadde vært straffet”⁷⁶. Selvsagt ville også ”en brutal drapsmåte kunne virke i skjerpene retning”⁷⁷.

Når det gjelder formildende omstendigheter, ble det vektlagt ”om tiltalte selv var uekte født eller hadde et dårlig forhold til barnefaren eller foreldrene”⁷⁸ og i en sak ble det lagt vekt på ”tiltaltens gode oppdragelse og ualminnelig gode åndevner”⁷⁹.

Under dette punktet har man sett på ulike vurderingsmomenter som både ble behandle i juridisk teori, her ved Lasson i i “Handbog i criminalretten” og ved Høyesterettspraksis. Høyesterett kunne anvende momentene ved vurderingen av hvilken bestemmelse som kom til anvendelse i den konkrete saken. Det ble også sett på skjerpene og formildende omstendigheter som kunne få betydning ved straffeutmålingen. Basert på den analyserte rettspraksisen virker det ikke som om Høyesterett la så stor vekt på slike vurderingsmomenter ved utmålingen, men at de heller avsa mer standardiserte dommer. Det var heller unntaksvis at Høyesterett la avgjørende vekt på skjerpene og formildende omstendigheter.

⁷³ Lasson s. 73.

⁷⁴ Lasson s. 73.

⁷⁵ Ibid s. 73.

⁷⁶ Ibid

⁷⁷ Tollefsen s. 42.

⁷⁸ Ibid s. 43.

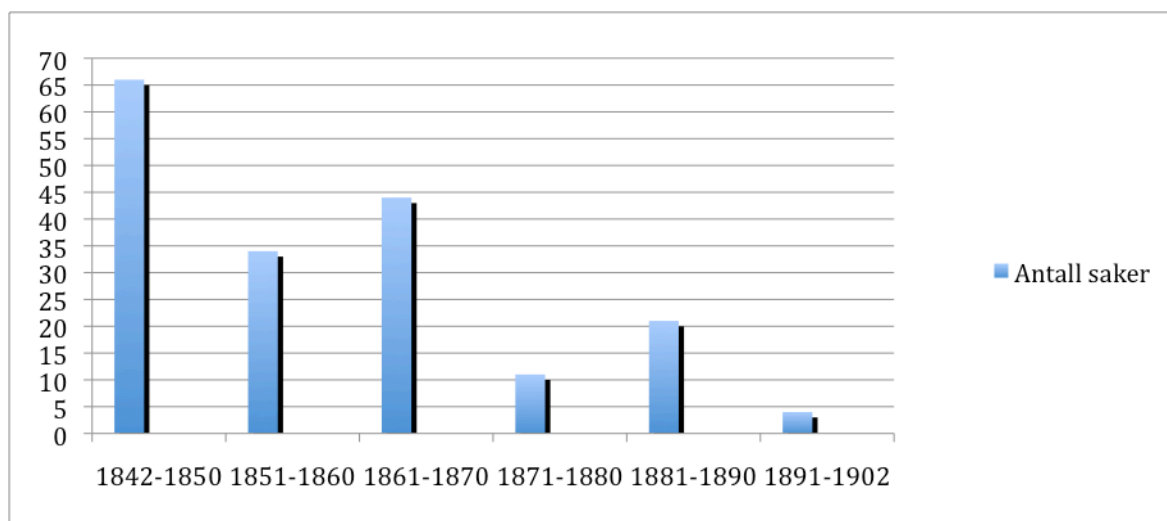
⁷⁹ Ibid.

3.3 Høyesterettspraksis i tidsrommet 1842 - 1902

3.3.1 Antall saker

Det ble ved analysen av barnedrapssaker naturlig å ta med alle saker som omhandlet barnefødsler i dølgsmal og ikke bare de som falt inn under selve kategorien *Barnefødsel i dølgsmal*. Det vil her si at medvirkning og forsøk på barnedrap her er medregnet, og etter min mening bør dette tas med da det gir et mer helhetlig bilde av situasjonen. Det er et moment her at etter år 1880 fantes ikke en egen kategori for barnedrap i dølgsmal, men slike tilfeller falt inn under den generelle kategorien manddrab. Disse tilfellene er selvsagt tatt med her.⁸⁰ I løpet av tidsperioden fra 1842 til 1902 var hele 180 saker som omhandlet barnefødsel i dølgsmal oppe for Høyesterett. Dette gir et gjennomsnitt på tre saker pr år, men antallet saker var fordelt på følgende måte:

	Antall saker
1842-1850	66
1851-1860	34
1861-1870	44
1871-1880	11
1881-1890	21
1891-1902	4

⁸⁰ For å se konkret antall tilfeller som er opplistet under kategorien barnedrap i dølgsmal se vedlagt tabell s. 47

3.3.2 Tall og tendenser.

En sak som i første periode skiller seg ut er Rt.1849 s.684 - 686, der NL 6-6-8 jf 6-6-7 ble anvendt av Høyesterett og det uttales at tiltalte dømmes til ”at miste sin hals og hendes hoved at sættes paa en stage”. Dette later til å være den eneste saken der tiltalte ble dømt til å bøte med livet, for å ha begått barnedrap etter kriminalloven trådte i kraft. En mulig forklaring på hvorfor det i denne saken ble dømt etter Kong Kristian Vs norske lov av 1687 kan være at barnemordet skjedde før 1842, altså før kriminalloven, men at barnemoren ikke ble tiltalt før i 1849 av ukjente årsaker, kanskje på bakgrunn av egen tilståelse.⁸¹

Et annet straffutmålingsalternativ var straffarbeid på livstid. Det er bare i den første perioden, 1842-1850 at man finner en sak der straffarbeid på livstid ble utmålt.⁸² Dette var den nest strengeste straffen, og det ble i dette tilfellet utmålt på bakgrunn av tre forhold.

For å vurdere hvordan straffenivået var og hvilken straff Høyesterett utmålte er det hensiktsmessig å se nærmere på både hvor mange saker der resultatet ble fengsel på brød og vann, men også antall frifinnelser. I tillegg til dette var det også interessant å se nærmere på utmålingen av straffarbeid. Dette gjøres på bakgrunn av de opplysningene som lot seg fremskaffe.

(1) Frifinnelser

Det er interessant å se på antall frifinnelser da det kan være et uttrykk for hvordan Høyesterett vurderer hvilken allmennpreventive eller individpreventive effekt straffen har. I løpet av de 60 årene som her analyseres forelå det 18 frifinnelser som var fordelt på følgende måte:

	Antall saker	Antall frifinnelser	Prosent
1842-1850	66	3 ⁸³	4,5%
1851-1860	34	0	0%
1861-1870	44	7 ⁸⁴	15,9%
1871-1880	11	2 ⁸⁵	18,2%
1881-1890	21	2 ⁸⁶	9,5%
1891-1902	4	4 ⁸⁷	100%

⁸¹ Likende tilfelle er behandlet i Tollefsen s. 39.

⁸² Rt.1844 s.38-39

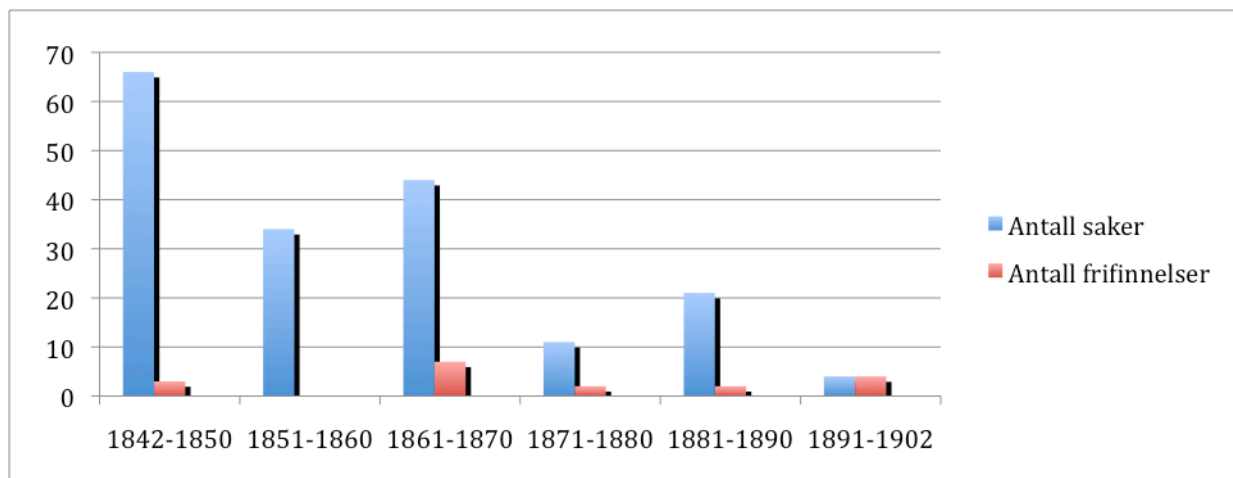
⁸³ Rt.1843 s.805- 809, Rt.1846 s.251-253, Rt.1846 s.306-310

⁸⁴ Rt.1861 s.97, Rt.1862 s.468, Rt.1864 s.284, Rt.1865 s.15, Rt.1865 s.436, Rt.1865 s.457, Rt.1868 s.469

⁸⁵ Rt.1876 s.713 og Rt.1880 s.177.

⁸⁶ Rt.1883 s.53, Rt.1884 s.460.

⁸⁷ Rt.1891 s.510, Rt.1892 s.828, Rt.1898 s.365, Rt.1897 s.365.

Man ser her at på 40 år fra 1851 – 1891 gikk man fra 0% frifinnelse til 100% frifinnelse. Dette henger trolig sammen med flere faktorer, for eksempel antall saker. Videre ser man at perioden 1851- 1860 er den eneste der man ikke finner frifinnelser i det hele tatt. Dette tyder på at Høyesterett her ønsker å legge seg på en streng linje, men man ser senere at dette ikke blir fulgt opp, og at tendensen istedenfor blir stadig flere frifinnelser. Man kan også på bakgrunn av frifinnelses-statistikken antakelig legge til grunn at straffnivået endres, dette blir behandlet under.

(2) Fengsel på vann og brød

Fengsel på vann og brød ble utmålt mellom 10 og 30 dager, alt etter den konkrete sakens faktum. Det å blir dømt til fengsel på vann og brød var regnet som en mild straffeform, gjerne som hakket før frifinnelse. Det ble utmålt når de formildende omstendighetene ikke var tilstrekkelige til frifinnelse, og man dømte kvinnene til noen få dagers fengsel. Sammenholdt med frifinnelsene ser man at det ble stadig lagt mer vekt på formildende omstendigheter.

I løpet av tre perioder, 1842-1850, 1861-1870, og 1871-1880 var det bare to saker der fengsel på vann og brød ble utmålt⁸⁸, mens det i perioden 1851-1860 var hele fire tilfeller dømt til fengsel på vann og brød⁸⁹. I periodene 1881- 1890 ble det også idømt fengsel på vann og brød i fire tilfeller⁹⁰. Man kan på denne bakgrunn si at dette var en sjelden anvendt straffeutmåling

⁸⁸ Se henholdsvis Rt.1849 s.582-584, Rt.1866 s.248.

⁸⁹ Rt.1851 s.299-304, Rt.1854. s.762-770, Rt.1855 s.178-179, Rt.1858 s.433-434.

⁹⁰ Rt.1882 s.823, Rt.1883 s.355, Rt.1885 s.538, Rt.1889 s.129.

ved barnefødsler i dølgsmal, men Høyesterett utmålte fengsel på vann og brød i totalt 10 tilfeller i løpet av en periode på 60 år, og det var følgelig en aktuell straffutmåling på den tiden.

Periode	Antall saker	Utmåling (antall dager)
1842- 1850	1	20 ⁹¹
1851- 1860	4	15 ⁹² , 20 ⁹³ , 10 ⁹⁴ og 30 ⁹⁵
1861- 1870	1	10 + 20 ⁹⁶
1871- 1880	0	
1881- 1890	4	25 ⁹⁷ , 15 ⁹⁸ , 15 ⁹⁹ og 25 ¹⁰⁰

(3) Straffearbeid

Under følger et diagram som har til hensikt å vise gjennomsnittlig utmåling av straffarbeid i slike saken. Noen forbehold må tas, og tabellen inneholder ikke frifinnelser, straffarbeid på livstid¹⁰¹, eller fengsel på vann og brød¹⁰². Der det ikke var mulig å finne verken bestemmelsen vedkommende var dømt etter, eller utmåling ble saken ikke regnet med. I de tilfeller der man hadde paragraf, men ikke den konkrete utmåling la man til grunn den gjennomsnittlige straffen bestemmelsen regulerte. Eksempelvis dersom man får opplyst at det i et tilfelle ble dømt etter § 18 så var gjennomsnitt straffen 4,75 år da mistestrafen var 6 mnd og maksimumsstraffen var 9 år.

⁹¹ Rt.1849 s.582-584

⁹² Rt.1851 s.299-304

⁹³ Rt.1854 s.762-770

⁹⁴ Rt.1855 s.178-179

⁹⁵ Rt.1858 s.433-534

⁹⁶ Rt.1866 s.248

⁹⁷ Rt.1882 s.823

⁹⁸ Rt.1883 s.355

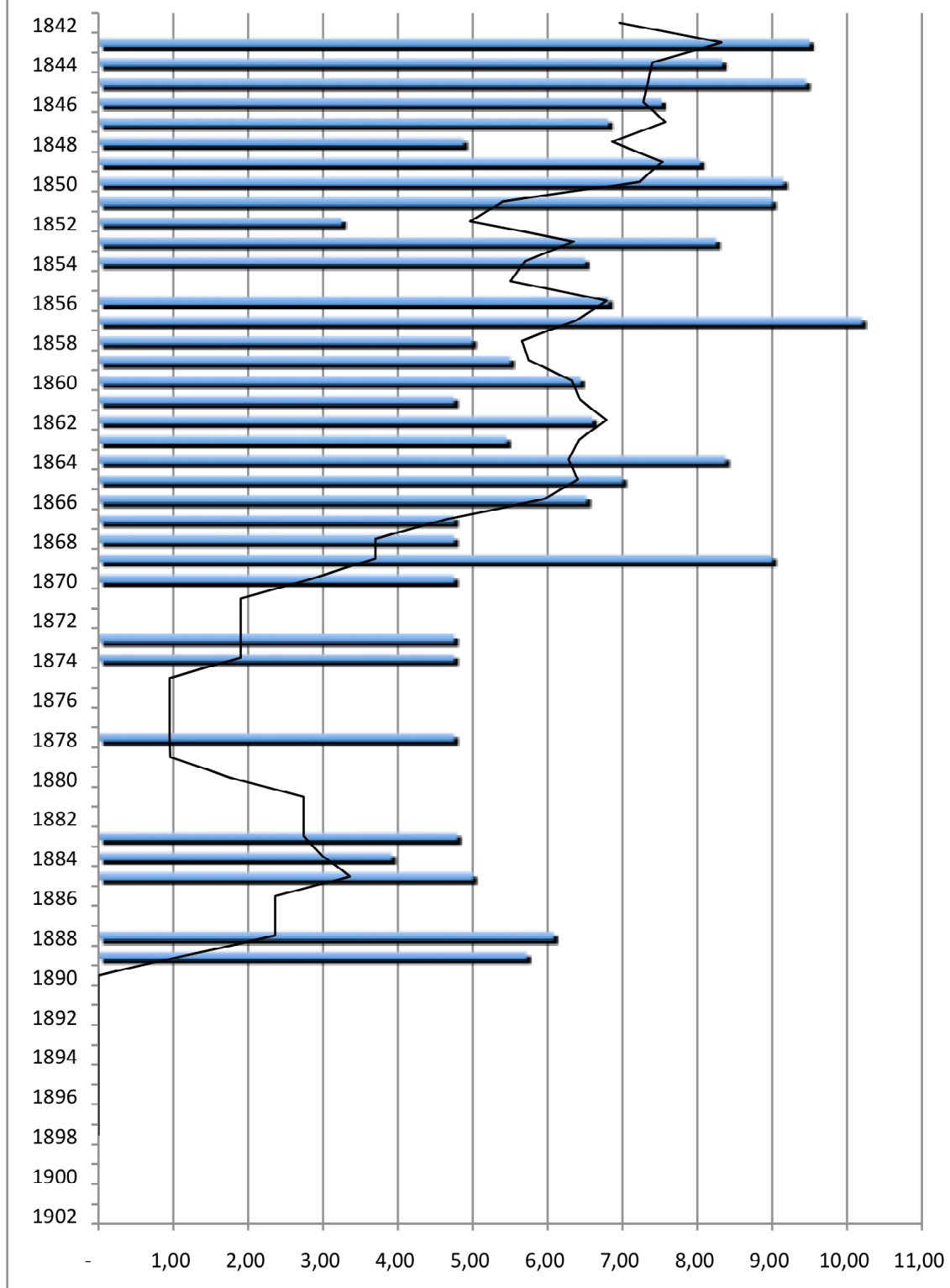
⁹⁹ Rt.1885 s.538

¹⁰⁰ Rt. 1889 s.129

¹⁰¹ bla Rt.1844 s.38-39

¹⁰² bla Rt.1849 s.582-584

Gjennomsnittlig utmåling av straffarbeid

103

¹⁰³ Den sorte linjen som er tegnet inn i modellen her og nedenfor kalles en trendlinje, og er et visuelt hjelpemiddel som gjør det lettere å se tendensene i tallmaterialet

Utmålingen av straffarbeid som straff i slike saker var i den første perioden [1842-1850] utmålt til straffarbeid fra 3 år og 1 mnd opp til 12 år, der det vanligste var en dom på 10 år straffarbeid. Videre [1851-1860] var straffen fortsatt streng, og straffarbeid ble som hovedregel utmålt fra 4 til 12 år, avhengig av omstendighetene. Det var to saker som skilte seg ut i perioden 1861-1870, da Høyesterett utmåler høye straffer. Den ene gjaldt et tvillingpar født i dølgemaal og straffen ble 15 år straffarbeid, og det andre tilfellet var der en kvinne ble besvogret av sin egen bror, straffen ble 11 år straffarbeid¹⁰⁴. I de neste periodene fra år 1861 til 1902 er det vanskeligere å si noe konkret da det ikke foreligger tilstrekkelig opplysninger, men man ser at det ble utmålt generelt lavere straffer enn ved 1840 tallet¹⁰⁵.

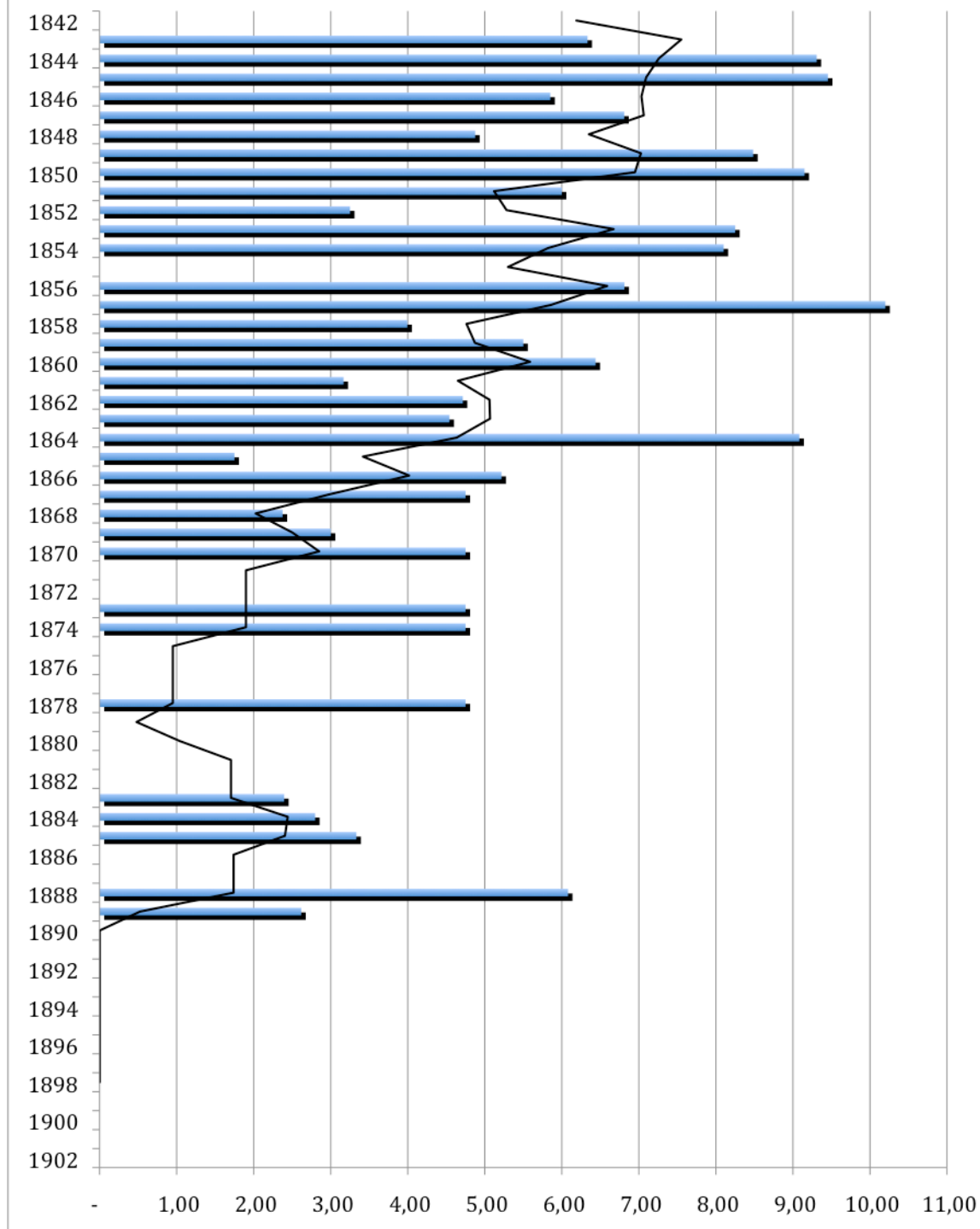
(4)Utvikling og tendenser

Grafen nedenfor inneholder samme tall som ovenfor, gjennomsnittlig straffarbeid, men her er all utmålt straff regnet med. Det vil si at det eneste som ikke er med i denne tabellen er de sakene der det ikke lot seg gjøre å finne utmåling. Her regnes både frifinnelser og fengsel på vann og brød til null år, mens dødsstraff og livstid er satt til 21 år. Denne tabellen viser enda klarere tendensene da den inneholder all utmålt straff. Dette er også her synliggjort ved tendenslinjen.

¹⁰⁴ Rt.1864 s.645, Rt.1862 s.360.

¹⁰⁵ Dette ser man tydelig ved å studere vedlagt tabell, diagram og tendenslinjen, men også i diagrammet under der all utmålt straff er medregnet er dette tydelig, da fordi man får med frifinnelser og fengsel på vann og brød som trakk ned utmålingen.

Gjennomsnittlig straffutmåling

I årene fra 1842 til 1850 virker det som at Høyesterett ved kriminallovens inntog gikk kraftig ut og satte forholdsvis strenge straffer. Av tabellen ser man at 10 år straffearbeid kan oppfattes som en standardisert utmålt straff i denne perioden. Etter min mening var trolig

årsaken til at Høyesterett behandlet så mange saker, hadde få frifinnelser og utmålte høye straffer begrunnet med ønske om at dette skulle medføre en allmennpreventiv avskrekkende effekt.

I neste periode skjedde det nesten en halvering av antall saker, og hva som er grunnen til dette finner man ikke bare ved å studere tallene. Det er lite trolig at det skjedde en reduksjon i antall tilfeller i det tidsrommet sett i sammenheng med perioder som kommer etterpå. Noe som etter min mening kan være et mulig svar er at Høyesterett ved å behandle så mange saker i løpet av 1840 tallet satte en standard for ettertiden. Dette gjorde det lettere for underinstansene å behandle sakene, da det forelå en omfattende veiledning fra Høyesterett på hvordan man skulle dømme i slike saker. Det ble følgelig lettere for lavere instanser å bedømme slike saker, og det som fremstår som en tilbakegang i antall saker var trolig bare at sakene ble avgjort i lavere instanser og ikke nådde opp til Høyesterett.

I løpet av årene 1860 til 1880 ser det av tabellen ut som at kvinnene langt på vei ble trodd, og dømt i henhold til sin forståelse av at barnet var dødfødt. Det kan vurderes om Høyesteretts mildere linje i denne perioden var et forsøk på å få bukt ved problemet. Den tidligere tanken om strenge straffer for å sikre en avskrekkende effekt virket tilsynelatende ikke slik man ønsket, og Høyesterett la trolig mer vekt på konkrete omstendigheter i hver sak.

Det at kategorien barnefødsel i dølgemaal ble fjernet i 1880 og at barnedrapene ble ført under kategorien manddrab, kan bygge på en tanke om at barnedrap var en lovbruddskategori som var på vei til å forsvinne, men dette viste seg å ikke være tilfellet. Debatten om hva man regnes som barnefødsel i dølgemaal fikk på slutten av 1800 tallet en annen vinkelen da spørsmålet om hva man la i begrepet ”dødfødt” i § 9 stod sentralt. Det var en kjensgjerning at når kvinner fødte i skjul hevdet de at barnet ikke hadde liv, at det var dødfødt, noe som ofte var vanskelig å avgjøre om var sant eller ikke.

På bakgrunn av den vedlagte tabellen og grafene kan man her slå fast at antall saker gikk ned gjennom perioden, straffelengden gikk også ned, og tallet på frifinninger går opp (med 1880 tallet som et unntak).

Det blir her naturlig å vurdere spørsmålet om det finnes noen konkret sammenheng mellom lovgivningen og praksis? På bakgrunn av analysen har jeg ikke sett noen slik sammenheng. De endringene og nedgang i antall saker for Høyesterett skyldes som sagt at sakene ble avgjort i lavere instanser og barnemord som lovbruddskategori forsvant ikke ved innføringen

av kriminalloven i 1842. Kriminalloven gjaldt i hele perioden, og da det ikke skjedde endring i lov men i praksis kan man ikke si at lovgivningen i seg selv førte til endringene.

De nevnte funnene er interessante og ved å se tallene i sammenheng kan det indikere en endring i samfunnet og i domstolene før straffeloven av 1902 trådte i kraft.

Man ser som nevnt at tallet på saker går ned, og det burde da bare være de groveste sakene, og de politiet var helt sikre på endte med domfellelse, som kom inn for domstolssystemet og til slutt havnet i Høyesterett. Selv om antall saker går ned er det fortsatt en del saker som kommer seg helt opp til Høyesterett pr 10 år. Man ser tydelig at frifinnelsesprosenten går opp på 1860, 1870 og 1890 tallet, noe som tyder på en holdningsendring i Høyesterett.

Disse signalene burde ført til mildere straffeutmåling i første instans, og at det der ville være mindre behov for å anke, men likevel holder trenden seg over tid.

Samlet sett er dette er en sterk indikasjon på at det som ble slått fast i straffeloven av 1902 bygde på holdningsendringer i Høyesterett, som skjedde i tillegg til de holdningsendringen som legges til grunn generelt i samfunnet.

Da utviklingen og tendensene ikke kan forklares ved innføring av kriminalloven, søkes andre forklaringer på utviklingen og tendensene.

Det skal under forsøkes å kartlegges hvilke holdningsendring som har skjedd i samfunnet generelt og i Høyesterett spesielt.

4 Årsaker til utvikling og tendensene

Som nevnt overfor er det ikke påvist sammenheng mellom ikrafttreddelsen av kriminalloven og reduksjon i antall saker eller økning i frifinnelser. Det må finnes andre årsaker til utviklingen og tendensene. Her skal det forsøkes å finne ut hvilke andre årsaker som kan forklare de nevnte endringene i Høyesterettspraksis.

Først skal det sees på to viktige diskusjoner, når var et barn dødfødt, og grensen mellom abort og dødfødt barn, for å se om dette hadde betydning for endringene i Høyesterettspraksis. Deretter skal også holdningsendringer vurderes i lys av konkrete utsagn i Høyesterett. Avslutningsvis skal det sees på hvilke andre tiltak som ble innført for å få bukt med barnedrap, herunder velferdslovgivningen.

4.1 Når var et barn dødfødt?

Man ser av rettspraksis at barnefødsler i dølgsmal var hyppig oppe for Høyesterett, men diskusjonen rundt hva man la i begrepet ”dødfødt barn” ikke kom før på slutten av 1800 tallet. Før dette ble diskutert ble kvinnene nesten automatisk dømt for å ha født i dølgsmal, uten noen inngående diskusjon angående om fosteret virkelig var dødfødt slik moren hevdet eller om det var levende ved fødsel og så ”tatt av dage” i ettertid.

Det er på det rene at en rekke dommer som berører problematikken, men dette ble ikke drøftet inngående før på 1890 tallet da dommen Rt.1891 s.510 kom opp for Høyesterett.¹⁰⁶

Saken gjaldt en kvinne, Sjølgesæter, som ble tiltalt for å ha drept sitt uekte barn innen et døgn etter fødsel, subsidiært for med forsett å ha satt seg selv i en hjelpeløs situasjon ved fødsel og unnlatt å tilkalle hjelp. Til slutt var hun også tiltalt for å ha ”tilintetgjort eller hemmelig bragt til side” liket av det fødte, døde eller dødfødte barnet sitt jf kriminalloven [kap 14 §§ 4 og 9, etter revisjonen i 1889].¹⁰⁷

Hun forklarte at fødselen kom uventet, at barnet ikke ga livstegn, barnet var blått og mindre enn normalt. Hun pakket barnet godt inn i et forkle, la i noen steiner og kastet barnet i et vann. Etter medisinske undersøkelser kunne det ikke avgjøres om fosteret var født levende eller dødt,

¹⁰⁶ Langeland, side 428- 431

¹⁰⁷ Ibid.

noe som førte til at lagretten i Trondheim frifant henne på alle tiltalepunkt. Det siste tiltalepunktet, å ha ”tilintetgjort eller hemmelig bragt til side” liket av det fødte, døde eller dødfødte barnet sitt jf kriminalloven kap 14 § 9, ble anket inn for Høgsterett av statsadvokat Thinn.¹⁰⁸

Det ble av lagmannen uttalt at ”dødfødt” i kap 14 § 9 måtte bety fødsel av et foster som hadde nådd et slik utviklingsnivå at det etter fødsel kunne ha levd opp¹⁰⁹, noe som fikk gjennomslag. En som var i mot denne definisjonen var fungerende statsadvokat Thinn som mente at ”dødfødt” også måtte omfatte foster som var på et tidligere stadium i utviklinga, herunder alle de tilfellene som ikke falt inn under begrepet abort.¹¹⁰ Førstvoterende, Hansteen, argumenterte med at skillet ikke gjaldt utviklingsgraden hos fosteret. Han mente at enten var barnet dødt allerede før fødselen, eller så var fosteret under utvikling helt til fødselen tok til. Det ble også påpekt at legevitenskapen omtalte foster som kunne ha blitt født levende, men som var for lite utviklet til å bevare selvstendig liv, som dødfødte. Slike tilfeller ble heller regnet som aborter. Hansteen konkluderte med at dommen i lagmannsretten måtte oppheves fordi lagmannens tolkning av begrepet ”dødfødt” i kap 14 § 9 var feil.¹¹¹ Han fikk støtte av Sexlund og Lambrechts og dannet således mindretallet.

Flertallet, ledet av andrevoterende, Morzfelt, støttet tolkingen til lagmannen. Morzfelt tok utgangspunkt i motivene til lovkommissjonen, der det stod om dødfødte at det dreide seg om foster som kunne ha vært født levende. Han mente at ved mindretallets syn ville grensen for dødfødte bli foster som var mellom en og tolv uker gamle, og Morzfelt mente det måtte settes en grense som var i samsvar med dagligtalen. Han hevdet på sin side at ”det var meir naturlig å rekne fødsel av premature foster som aborter”¹¹².

Assessor Andersen, byrettsassessor Thoresen og sorenskrivar Mørch støtte Motzfeldt og dommen ble følgelig slik som Motzfeldt konkluderte og Sjølgseter ble frifunnet.

¹⁰⁸ Langeland, side. 428- 433.

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Ibid side. 431.

¹¹² Ibid side. 430.

4.1.1 Grensen mellom abort og dødfødt barn.

I kjølevannet av frifinnelsen av Sjølgesæter¹¹³ ble viktige spørsmål reist, blant annet; Var det vitenskapelig grunnlag for en klar definert nedre tidsgrense mellom abort og et dødfødt barn?

Distriktslege Smith, som hadde undersøkt Kristiane Sjølgesæter engasjerte seg i debatten å skrev et innlegg i Retstidende der han gikk ut mot flertallet i Høyesterett som frifant henne. Han påpekte blant annet at:

”Sjølvt barn som blei fødd berre to – tre veker før normal tid, hadde unormalt høg dødsrisiko like etter fødselen. Samstudens fanst det eksempel på at barn som var fødd så tidleg som i sjettemånad, kunne holdast i live under gunstige vilkår. Og sjølv om uferdige foster utan evne til sjølvstendig liv, kunne dei ofte leve både i timar og dagar etter fødselen. Det var difor all grunn til å gå ut frå at ei kvinne kunne drepe også eit foster utan evne til sjølvstendig liv”¹¹⁴.

En som støttet Smith var Thinn. Han var, som nevnt, fungerende statsadvokat [senere Høyesterettsjustitiarius] og den som anken lagmannsrettens frifinnelse av Sjølgesæter inn til Høyesterett. I etterkant av saken skrev han artikkelen; *Om barnefødsel i Dølgemaal, særlig med Hensyn til Straffelovens kap 14 § 6*.¹¹⁵ Artikkelen baserer seg på tidligere Høyesterettsavgjørelser og ser nærmere på Høyesteretts bruk av bestemmelsene § 6 og § 9 i kriminalloven.

Thinn påpeker at man ikke kunne anvende § 9 på tilfeller der foster er født i dølgemaal, og han underbygger dette med at det var problematisk å påvise om fosteret var levedyktig eller ikke ved fødsel. Han påpeker at slik kriminalloven er forstått av Høyesterett, vil det bero på den siktedes nektelse eller forståelse av handlingen, hvorvidt hun skal straffes eller ikke når hun har ”bragt tilside sit nyfødte Barn og har forstaaet at gjøre dette saa omhyggelig at det ikke lykkes paatalemyndigheden at fremskaffe det til undersøgelse”¹¹⁶.

Videre skriver Thinn at:

”Efter høiesterets Lære maa fosteret have naaet [levedyktighedsalderen, 30 uger] for at der skal kunne være spøragsmaal om Strafansvar for Moderen [etter § 6 og § 9]”¹¹⁷.

¹¹³ Rt.1891 s.510

¹¹⁴ Langeland, Side 428- 431.

¹¹⁵ Thinn, Christopher Karenus, ”Om Barnefødsel i Dølgemaal, særlig med Hensyn til Straffelovens Kap 14 § 6”, Norsk retstidende, 1897 side. 65-69

¹¹⁶ Thinn 1897 side. 65.

¹¹⁷ Thinn 1897 side. 65

Han påpeker at bestemmelsene bare skal få anvendelse dersom siktede er åpen, ærlig og ikke legger skjul på hva som har skjedd. Dette var ikke normen, innrømmelser og tilståelser var sjeldne.¹¹⁸

Thinn var i likhet med Smith skeptisk til Høyesteretts klare grense mellom levedyktig foster og hva som måtte ansees som abort. Dersom et foster ikke hadde nådd levedyktighetsalderen på 30 uker ble det ansett å være en abort. Men dersom fosteret hadde passert 30 uker ble det henført under begrepene ”barn” og ”dødfødt” i kriminalloven kap 14 § 6 og § 9.¹¹⁹ Dette førte til at barn som var født før uke 30 var rettsløse, noe både Thinn og Smith mente var feil.

Som en følge av Høyesteretts praksis ble det en viss automatikk i at kvinnene hevdet at barnet var dødfødte ved fødsel i dølgsmal, og at kvinnene således ble frifunnet. Dette ville Smith og Thinn få en slutt på. Smith hevdet at de fleste dødfødte barna ikke ble drept ved uaktsomhet, men ved forsett,¹²⁰ noe også Langeland trekker frem ved:

”Statistisk sett var under 3 prosent av alle registrerte barn dødfødde. Det var grunn til å tru at talet var endå lågare for uekte barn, fordi det som oftest dreidde seg om unge og spreke kvinner. Problemet var å bevise at dei verkeleg hadde teke livet av barna som var fødde i løynd, når kvinner ikkje hadde plikt til å opplyse at dei var gravide”.¹²¹

Som en følge av denne debatten gikk både Thinn og Smith inn for at barnefødsler i dølgsmal burde forbli straffbart. Det nye lovforslaget ble snevrere enn tidligere og man skulle nå legge vekt på om kvinnen hadde satt seg selv i en hjelpeløs tilstand ved fødsel. Thinn påpekte også at når moren var det eneste vitnet til at barnet hadde kom dødfødt til verden, så var det tilnærmet umulig å slette mistanken om at hun hadde drept barnet.¹²²

Oppsummert har man her sett nærmere på diskusjonene om når er barn var ansett å være dødfødt og hvor grensen mellom abort og dødfødte barn går. Det er på det rene at dette hadde innvirkning på hvordan Høyesterett dømte i de ulike sakene.

Som vist ovenfor medførte Høyesteretts holdningsendring reaksjoner. Thinns meningsytring fremmes her pga han så saken som en del av en større utvikling og han fryktet hva det ville medføre. Thinns frykt for at kvinnene ikke skulle bli straffet for sine handlinger og at samfunnsproblemet skulle avta, ble aldri en realitet.

¹¹⁸ Thinn 1897 side 65-69.

¹¹⁹ Thinn 1897 side 66.

¹²⁰ Langeland, side 428- 433.

¹²¹ Langeland, side 433, med videre henvisninger.

¹²² Ibid og Thinn 1897 side 65-69

På bakgrunn av de to nevnte diskusjonene sammenholdt med analysen kan man slå fast at det har skjedd en holdningsendring. Man gikk fra at kvinner var antatt skyldige til at kvinner som fikk barn ble ansett uskyldige til det motsatte ble bevist. Dette er et avgjørende moment i Høyesteretts behandling i slike saker. Holdningsendringen gjenspeiles i andre halvdel av 1800 tallet og ved 1890 tallet da 4 av 4 saker endte med frifinnelser.

4.2 Andre tiltak enn straffelovgivning

Som det fremgår av analysen så forsvant ikke samfunnsproblemet, barnefødsel i dølgemaal, på tross av innføringen av kriminalloven med hjemmel for å straffe tilfellene og Høyesteretts praksis. Selv om strenge straffer ble utmålt med tanke på allmennpreventiv eller individualpreventiv effekt så medførte dette ikke at kvinner sluttet å føde i dølgemaal. Det skjedde imidlertid en nedgang i antall saker fra 1850 tallet. Dette skjedde på bakgrunn av den nevnte holdningsendringen, og som følge av holdningsendringen både i Høyesterett og samfunnet generelt vokste ny lovgiving frem. Det skal her sees nærmere på hvilke andre tiltak enn straffelovgivning som hadde innvirkning på reduksjonen.

På slutten av 1800 tallet og begynnelsen av 1900 tallet kom det en rekke nye lover som rettet seg mot uekte barn, forsørgelse av barn osv. Lovene ble omtalte som velferdslovgiving¹²³ og det er særlig tre lover som skal belyses.

4.2.1 Velferdslovgiving

For det første kom *Lov om Underholdning til Børn, hvis forældre ikke har indgaaet Ægteskab med hiande* i 1892.¹²⁴ Denne loven skulle ivareta det uekte barnet, ved at barnefar nå var pålagt ved lov å betale barnebidrag til mor. Bidraget skulle dekke oppfostringsutgifter frem til barnet fylte 15 år.¹²⁵

Det ble i forarbeidene diskutert hvilke momenter man skulle vektlegge ved vurderingen av hvor stor del far skulle bli pålagt å betale.¹²⁶ Hovedregelen ble at far var forpliktet til å betale 2/3 av oppfostringsutgifter mor hadde ved barnet.¹²⁷ Fars betalingsplikt var ikke noe nytt, men

¹²³ Sunde s. 260.

¹²⁴ Oth Prp. No 10 (1892)

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid

¹²⁷ Ibid s 7-8

innkrevningsevnen og -viljen ble en annen når det ble lovfestet. Fastsettingen av barnebidraget var det sentrale ved inntoget av denne loven, men også andre aspekter ble vurdert og diskutert. Fars rett til omsorg for uekte barn ble også vurdert i forarbeidene, dersom mor ikke evner å gi barnet tilstrekkelig oppvekstvilkår og omsorg.¹²⁸

Den andre loven var *Lov om Behandling af forsømte Børn* [1896]¹²⁹ og loven er i dag kjent som Vergemållova. Loven skulle sørge for å ivareta barnet og var begynnelsen på et lovfestet barnevern. Det fremkommer blant annet av forarbeidene at:

”Af de Forføininger, som Værgeraadet kan træffe med Hensyn til Barnet, er den vigtigste, at det kan tages fra Forældrene, eller andre Foresatte og bortsættes i en paalidelig og hæderlig Familie, er Barnehjem eller anden lignende Indretning eller i en Tvangsopdragelsesanstalt”¹³⁰.

Den tredje viktige loven trådte var *Lov om løsgjengeri, Betleri og Drukkenskab* [1990].

”Som det fremgår av tittelen, rettet loven seg mot tre fenomener. *Løsgjengere* omtales i forarbeidene som «omstreifere», «fanter», «landstrykere» og «lediggjengere/ørkesløse». Begrepene har noe ulikt meningsinnhold, men brukes i loven til dels om hverandre. En løsgjenger har verken arbeid eller bolig, mens en lediggjenger mangler arbeid. Straffebudet mot løsgjengeri (§ 4) setter ikke som vilkår at lediggjengeren ikke har bolig. Omstreifere, fanter og landstrykere var betegnelser på folk som reiste fra sted til sted, og var «typeeksempler» på løsgjengere/lediggjengere. *Betleri* vil si tiggings. Loven inneholder også regler om gaver og understøttelse. Bestemmelsene om *Drukkenskab* rettet seg opprinnelig mot den som beruser seg ved drikke (alkohol eller andre rusmidler)”¹³¹.

Formålet med loven var blant annet å tvinger barnefedre i stand til å betale barnebidrag.

4.2.2 Oppsummering

De nevnte tre lover er hver for seg viktige, men samlet sett utgjorde de en del av velferdslovgivningen som var med på å ivareta det uekte barnet, og holdningsendring i samfunnet. Dette muliggjorde reduksjonene i antall barnefødsel i dølgemaal og at det utover 1900 tallet ikke lenger var ansett for å være et samfunnsproblem.

4.3 Holdningsendring

¹²⁸ Oth Prp. No. 10 (1892)

¹²⁹ Oth Prp. No 33 (1893)

¹³⁰ Ibid s. 2

¹³¹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp/20042005/otprp-nr-113-2004-2005-3/1/1.html?id=186184> (November)

Det skal her sees nærmere på hvordan Høyesterett uttalte seg om kvinnene. Dette gjøres for å se om det gjennom Høyesteretts argumentasjon kan sees en holdningendring, som igjen hang sammen med holdningendringen i samfunnet gjenerelt.

4.3.1 Holdningsendring i Høyesterett?

For å kunne se nøye på hvordan Høyesterett uttalte seg om kvinnene og hvordan de trekke frem formildende omstendigheter ble mange dommer finlest. På grunn av tidshensyn ble to tidsrom valgt, 1843-1849 og 1880-1889¹³². Disse periodene ble valgt da man kan se av diagrammene ovenfor at antall saker og straffutmålingen var veldig forskjellig i de to periodene og dermed interessant å studere nærmere.

Som nevnt under punkt 1.3, var dommene skrevet av stiftsoverretten med Høyesterett sin slutning på 1840 tallet og av Høyesterett selv på 1800 tallet, så hadde dommene samme funksjon. Med dette i mente og sett hen til endringsfaktorene som antall saker, frifinnelsesprosenten og straffutmålingen ovenfor, er en slik sammenlikning her mulig og nødvendig, selv om det ikke er uproblematisk.

Hvordan kvinnene blir omtalt, og om det finnes forskjeller mellom hvordan dette kommer til syne i Høyesterettsdommene i de to periodene er det sentrale. Det ble ved gjennomlesningen spesielt sett på hvordan Høyesterett vektlegger formildende omstendigheter. Dette ble gjort for å se om Høyesterett vektla ulike faktorer til ulike tider, og om det således kan kartlegges en endring.

To forskjeller kommer til syne med en gang. For det første oppgis det i den første perioden ikke votum, det er bare en Høyesterettsdommer som skriver domsreferatet, mens det på 1880 tallet var det vanlig å oppgi votum slik som i dag. Ved å oppgi votum kan man se nøyere på motargumenter som fremmes ved dissens.

Det andre er at dommene er betydelig mye kortere på 1840 tallet enn på 1880 tallet. Flere av dommene på 1840 tallet inneholder veldig kortfattet faktum av hendelsesforløpet. Dette preger følgelig hva som blir tatt opp og drøftet. Som følge av dette bærer utmålingene preg av å være standardiserte, med en kort drøftelse angående hvilken bestemmelse man kunne

¹³² Norsk retstidende, Hefter: trykt utg. ugeskrifte for practisk Lovkyndighed år 1840 – 1850 og Norsk retstidende, Hefter: trykt utg. ugeskrifte for practisk Lovkyndighed år 1880 – 1890.

anvende i det konkrete tilfeller. Det ble tilsynelatende ikke trukket frem hvorfor Høyesterett satte opp eller ned straffen i forhold til underinstanser. Videre ble det i beskrivelser av faktum ikke lagt vekt på andre omstendigheter enn hvordan mor hadde gått frem for å ta livet av barnet.

Tidsrommet 1843-1849

Det var som nevnt vanlig med kortfattet faktum, fokuset lå på selve drapshandlingen. Et eksemplet på dette er Rt.1844 s.80, der moren ”have født et fulbaaret Drengbarn, [...] slo det, da hun mærkede at det havde Liv, med en Sten i Baghovedet, hvilket slag efter de fremkomne Oplysninger maa antages at have bevirket Barnets Død”. Det ble i dette tilfelle utmålt 12 år straffarbeid, uten at formildende omstendigheter ble drøftet.

Det vanligste var at dommene ikke gikk inn i vurderinger angående andre omstendigheter enn selve drapsmåten.¹³³ Behandlingen av sakene fremstår hovedsaklig som svært rutinemessig, men det er imidlertid tre saker som skille seg ut ved å drøfte og eller vektlegge formildende omstendigheter.

Det første eksempelet er Rt.1845 s.732- 735. Saken gjaldt forbrytelse mot § 16. Moren hadde kvalt barnet med bena. Det ble lagt vekt på formildende omstendigheter at hun hadde meldt seg selv og hun ytret anger. Et annet moment var at hun ikke hadde fortalt barnefaren om graviditeten:

”fordi Tiltalte befandt sig saa ulykkelig eller var saa beskymret [...] over sin Stilling og var ”saa lei paa sig selv” saaat hun hengac sig til en LigeGYldighed eller Omsørsløshed, som hun dog forsikkrer ikke at have staaet i Forbindelse med noget Forsæt til at føde i Dølgemaal eller til at ombringe sit forster, ligesaa lidt som saadan Tanke har været Grunden til, at hun har gaaet sorgborgen med sit Svangerskab”.

Det andre eksemplet er Rt.1846 s.306-310, der kvinnen forklarte at fødselen kom overraskende. Hun hadde fortalt om graviditeten, og prøvde å tilkalle hjelp, men på veien satt fødselen i gang. Hun forklarte også at hun var uten krefter til å ta seg av barnet rett etter fødselen, og som følge av manglende pleie og omsorg døde barnet. Høyesterett kom til at hun ikke hadde født i dølgemaal da hun prøvde å skaffe hjelp. Det ble også fremhevet som avgjørende at hun av egen fri vilje hadde frembrakt fosteret for obduksjon. I denne saken ble kvinne frifunnet.

¹³³ Rt.1846 s.128-130, Rt.1846 s.257-260, Rt.1846 s.401-402, Rt.1846 s.534-536, Rt.1846 s.659 – 661, Rt.1847 s.42-45, Rt.1847 s.543-547, Rt.1847 s.612- 615, Rt.1848 s.752-753, Rt.1849 s.10-13, Rt.1849 s.109-110, Rt.1849 s.171-173, Rt.1849 s.535-537, Rt.1849 s.582- 584.

Det tredje eksempelet er Rt.1848 s.222-226, der saken var at barnefaren tvang moren til å drikke fosterfordrivelses drikker, og sa at det var til hennes eget beste. Ved fødsel tok han straks barnet bort, og nektet å si hvor han hadde gjemt det til moren. Da sannheten kom ut druknet han seg selv.

Det ble vurdert hvorvidt tilfellet var å anse som fødsel i dølgemaal jf § 19 og det ble uttalt at:

”Angjældende vedgaaer hernæst, at hun ikke havde forsynet sig med Barnetøi, fordi Ole [barnefaren] lovede at skaffe dette, samt at hun for sin moder, paa hennes spørgsmaal, nægtede at være frugtsommelig. De fremkomne Oplysninger lede til at antage, at Angj.s. forklaring i det Væsentligste er Sandfærdig”.

Videre oppsummerer førstvoterende ved at det samlet sett må ansees å foreligge fødsel i dølgemaal: ”Derimod er hun overfrøst at have med forsæt født i Dølgemaal, thi hun forsynede sig ikke med Børnetøi – nægtet sin frusommelighet formorderen – snørede sig sammen for at skjule den”.

Man ser her at at det store flertallet av saker ble behandlet rutinemessig, det var bare unntaksvis at formildende omstendigheter ble vurdert på 1840 tallet. Selv om det ble vurdert ble det ikke nødvendigvis tillagt vekt ved utmålingen.

Tidsrommet 1880-1889

Når man ser på en dom fra 1880 tallet ser man at det er lagt mer vekt på formildende omstendigheter, og drøftelsene er generelt lenger og mer inngående enn tidligere.

Det ble gjerne lagt vekt på kvinnens tidligere omtale, om hun hadde uekte barn fra før og også andre forhold ble vurdert.

Et eksempel som illustrerer dette godt er Rt.1880 s.331:

”hun vidste ikke tidligere at have været straffet, og der har ifølge præsteattesten hidtil ikke været noget paa hendes forhold at udsætte. Fra skolen har hun gode vidnesbyrd”. barnet ble funnet i live og medbrakt til moren, så uttrykket at hun var overasket over at det levde. ble lagt stor vekt på kvinnes forklaring. vises bla ved ”Hun havde næret frygt for at underrette sin fader om, hva der var passeret og havde taget et Stykke Tøi, der laa i Studen, og svøbte Barnet ind i [...], hvorpaa hun tog Barnet og lagde det du i kisten”.

Det trekkes frem av førstvoterende at det var hennes tanke å gå til noen neste dag og fortelle om fødselen slik de kunne fortelle det til faren, og det legges til grunn at det var ikke hennes tanke å skjule det som hadde skjedd. Førstvoterende uttalte på bakgrunn av ulike momenter

”jeg tror saaledes ikke, man kan gaa ud fra, at angj. har lagt an paa at holde sin frugtsommelighed hemmelig”.

Når det gjaldt spørsmålet om det forelå fødsel i dølgsmåal, ble det uttalt følgende angående det at moren ikke hadde ropt på hjelp:

”Jeg anfører imidlertid ikke dette i og for sig at være avgjørende, idet jeg nemlig tror, at hendes unndadelse af at kalde nogen af de tilstedeværende til hjælp, ikke kan ansees for bevis paa, at hun har lagt an paa at føde i Dølgsmåal, hvis man kan gaa ud fra, at fødselen har gaaet saa hurtig for sig, at det ikke har været noget mkeligt tidsrum mellom det Øieblik, da Barnet kom frem, og det Øieblik, da angj. ved at se paa Barnet sit den Tro, at det var dødt”.

Avslutningsvis uttales det at:

”Jeg antager, at man heller ikke kan forkaste denne paastand, naar man først maa gaa du fra, at Fødselen har gaaet meget let for sig, og man derhos tager i Betragtning, at angj. ikke tidligere har født”.

Det går frem av denne dommen og uttalelsene at det legges stor vekt på kvinnens egen forklaring. Dette taler for en holdningsendring fra tidligere rettspraksis. Resultatet ble frifinnelse med 4 av 7 stemmer.

Det var ikke uvanlig at hovedspørsmålet var om det forelå barnefødsel i dølgsmåal, noe som også var tilfelle i Rt.1884 s.323, der det var spørsmål om kriminalloven § 20 kom til anvendelse.

Det ble trukket frem ulike momenter i vurderingen blant annet at:

”Hun havde en Stedmor, som var meget slem mod hende, og Tilstanden i hjemmet var meget trang. Det kan derfor vistnok være undskyldigt om Tilt., uden egentlig at ville dølgge sin Tiltand, ikke har villet indlade sig nærmere med sine Omgivelser i dette punkt” ”At Tilt, ikke havde beredt sig paa Barnetøi, kan forklares af den Omstændighed, at hun ikke før havde været frugtsommelig og saaledes kanske som mindre erfaren ikke har vidst saa nøiagtig, naa Fødselen vilde Indtræde”.

Dette utsagnet viser at det legges stor forståelse for hvilke situasjon kvinne var i. Det avgjørende i denne saken var imidlertid at hun ikke hadde prøvd å tilkalle hjelp.

Førstvoterende uttalte: ”jeg antager imidlertid, at de Omstændigheder, hvorunder fødselen foregikk, og hva der senere passerede, avgjørende taler for, at Tilt. maa ansees for at have født i Dølgsmåal”.

Høyesterett kom her til at kvinnen hadde født i dølgsmåal jf. § 20.

En annen liknende sak var Rt.1884 s.460 der det også var spørsmål om det forelå fødsel i Dølgsmåal. Kvinnen hadde forklart at hun ikke ropte etter hjelp fordi hun ikke orket.

Førstvoterende uttalte:

”Afgjørende til Angj.s fordel forhenes den Omstændighed at tale, at hun fødte ved lys Dag lige i en som det synes, temmelig befærdet Landevei. Dette maa være tilstrækkeligt Bevis for at hun er bleven overrasket af fødselen, og at det ikke har været hendes hensigt at føde i hemmelighed”.

I denne saken ble kvinnen enstemmig frifunnet.

Dissens ble benyttet i perioden, men det var ofte enighet¹³⁴, særlig ved frifinnelser.¹³⁵ Det ble gjerne brukt dissens ved uenighet i hvilket straffenivå man skulle legge seg på, f.eks. om man skulle utmåle 3 år eller 3 år og 6 mnd¹³⁶.

På bakgrunn av det nevnte si at det virker som om Høyesterett har hatt en holdningsendring og at disse endringene over tid har ført til en endring av praksis, der mildere dommer utmåles og bare i enkelt tilfeller utmåles høye straffer. Det kan også slås fast at det har skjedd en kvalitetssikring ved at vurderingene blir nøyere gjennomgått og synliggjort enn tidligere. Det er også et kvalitetsstempel at saken behandles av syv dommere, og at uenighetene synliggjøres ved dissens.

Gjennom finlesningen av dommene kan det konkluderes at det har vokst frem at annet kvinnesyn, i sammenheng med samfunnsendringer generelt. Det er Høyesteretts holdningsendring og etterfølgende praksis som medvirket til endringer i lovgivningen som kom ved straffeloven av 1902 og andre lovgivingstiltak.

4.3.2 Holdningsendring i samfunnet?

Problemet med de nevnte endringene i lovgivningen og holdningsendringene i Høyesterett, er at de ikke tilstrekkelig forklarer holdningsendringen som skjedde i samfunnet på den tiden. En klar indikator på at det har skjedd en holdningsendring i samfunnet på slutten av 1800 tallet og begynnelsen av 1900 tallet er myndiggjøringen av kvinner.

I 1913 ble det innført allmenn stemmerett for kvinner over 25 år. Kvinnene kunne for første ta i bruk stemmeretten ved Stortingsvalget i 1915¹³⁷. Kvinners stemmerett var et resultat av en lang prosess:

¹³⁴ Rt.1883 s.68, Rt.1883 s.355, Rt.1884 s.525

¹³⁵ Rt.1884 s.460

¹³⁶ Rt.1884 s.9

¹³⁷ http://www.stovnerporten.no/kommentar_a/stemmret.htm (Desember 2012)

”Saken kom for første gang opp i Stortinget i 1886 og ble deretter tatt opp i hver eneste Stortingsperiode fram mot 1913. I alle stortingsperioder fra 1890 ble spørsmålet diskutert. Motstanderne argumenterte ut fra kvinnens "natur" og fryktet uheldige følger for hjem og familie. Men litt etter litt vant et nytt syn på kvinner og kvinners rettigheter fram. Kvinners rett til å stemme og kunne bli valgt ble gradvis innført”¹³⁸.

Det at kvinner ble myndige kan ha hatt noe å si for hvordan barnedrapssakene ble håndtert. Som nevnt tok man ved straffeloven av 1902 også bort presumsjonen om barnedrap i forbindelse med fødsel i dølgsmål. Ved å gi kvinner stemmerett ble også dere meninger tillagt mer vekt, ikke bare i politiske spørsmål, men i samfunnet generelt. Dette må antas å også ha hatt en effekt også i barnedrapssaker, at kvinner fikk mer tillitt og troverdighet.

Oppsummert kan man si at kvinners stemmerett i Norge reflekterer en holdningsendring med tanke på kvinner stilling i samfunnet.

¹³⁸ Ibid

5 Konklusjon

Barnedrapssakene var et mørkt, men viktig kapittel i norsk rettshistorie. Denne delen av historien har vært med på å fremme abortdebatten på begynnelsen av 1900 tallet, og vært med på å forme kvinners frihet til selvbestemt abort i dag. Selv om det i vesten er å anse som et tilbakelagt stykke historie, er det fortsatt land og kulturer der det å få barn utenfor ekteskapet fortsatt er forbundet med skam. Kina med ettbarnspolitikken er et eksempel på at barnedrap i ulike relasjoner ikke er et tilbakelagt fenomen i verdenssammenheng. Etter min mening kan man legge til grunn at også i dag kjenner kvinner seg igjen i fortvilelsen som eksisterte i Norge på 1800 tallet.

Velferdssamfunnets fremvekts¹³⁹ og med følgende velferdslovgiving¹⁴⁰ har i dag ført til det samfunnet vi kjenner i dag med blant annet barselpermisjoner, kontantstøtteordningen, barnehagedekning og ulike aleneforsørger ordninger. Dette samfunnet står i sterk kontrast til samfunnet på 1800 tallet, og et barns oppdragelse henger ikke lenger automatisk sammen med forventningen om to foreldre.

At samfunnet endret seg er det ikke tvil om, men å nevne enkelte faktorer som for eksempel kriminalloven og Høyesteretts praksis for å forklare reduksjonen av barnefødsel i dølgsmal fra 1842 til 1902 lar seg neppe gjøre. Bildet er mer komplisert enn som så. Gjennom arbeid med denne oppgaven fremkom det tydelig for meg at man ikke kan påvise en klar sammenheng mellom lovgivningen, Høyesterettspraksis og nedgang i antall saker. Både den kvalitative og den kvantitative analysen vitner om en holdningendring fra midten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900 tallet, og som førte til en gradvis aksept av de uekte barna og fremveksten av dagens velferdslovgivning.

¹³⁹ Som behandlet i punkt 1.4

¹⁴⁰ Som behandlet i punkt 5.1

Litteraturliste

Lover

Lov 1687-04-15: Kong Kristian V's norske lov (Norske Lov)

Lov 1842-08-20: Lov angaaende Forbrydelser (kriminalloven)

Lov 1902-05-22 nr.10: Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven 1902)

Lov 2005-05-20 nr.28: Lov om straff (straffeloven 2005)

Forarbeider

Motiver til det i aaret 1832 udgivne forslag til en lov for kongeriget Norge angaaende forbrydelser. Fjortende kapittel s.162- 171. (Motiver til kriminalloven).

Oth.prp no. 10 (1892) – ”Om Underholdningsbidrag til uægte Børn m.v.”

Oth.prp no. 33 (1893) – ”Om Udfærdigelse af en Lov om Behandlingen af forsømte Børn”

Udkast til Almindelig borgelig straffelov for Kongeriget Norge. 11. Motiver Kristiania 1896 s. 215 – 218. (forarbeider til Straffeloven 1902).

NOU 2002:4 Kap 5.2 (September 2012) Funnet:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2002/nou-2002-04/6/2/1.html?id=380393>

NOU 2002:4 Kap 10.2 s 410 (Oktober 2012) Funnet:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2002/nou-2002-04/11.html?id=380650>

NOU 2010: 3 *Drap i Norge i perioden 2004 – 2009*. (September 2012) Funnet:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/hod/dok/nouer/2010/NOU-2010-3/4.html?id=602261>

Anvendt litteratur

Gangdal, Jon, *Jeg tenker nok du skjønner det sjøl* (2010).

Langeland, Nils Rune, *Siste ord – høgsterett i norsk historie 1814- 1905*. bind 1. (2005).

Lasson, Peder Carl, *Haandbog i Criminalretten den specielle deel II. om forbrydelser mod Private* (Christiania 1850)

Seip, Anne Lise, *Om velferdsstatens framvekst* (1981)

Skeie, Jon, *Den norske strafferett annet bind den specielle del*, første utgave (Oslo 1938)

Sunde, Jørn Øyrehagen, *Speculum legale – rettspegelen* (2005)

Thinn, Christopher Karenus, "Om Barnefødsel i Dølgemaal, særlig med Hensyn til Straffelovens Kap 14 § 6", *Norsk retstidende*, 1897 s. 65-69

Tollefsen, Sigrid, "... den ukjærligste Haardhed", *Barnedrap i Norge 1850-1855. Hovedoppgave i historie*. Historisk institutt – Universitetet i Bergen. Høst 1994

Internett kilder

Bjarne Markussen: Markens Grøde - Forbrytelse og straff i Knut Hamsuns Markens Grøde: http://brage.bibsys.no/hia/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_28146/1/Markussen_2011_Markens.pdf (September 2012).

Dølgsmål:

http://www.historier.no/index.php?option=com_sobi2&sobi2Task=sobi2Details&catid=502&sobi2Id=276&Itemid=305 (September 2012)

Høyesteretts historisk utvikling (Oktober 2012) <http://www.domstol.no/Enkelt-domstol/-Norges-Hoyesterett/>

Ottesen, Vibeke, *Barnedrap i Norge 1950 - 1979* (September 2012) Funnet: <http://www.forskning.no/blog/vibeke.ottesen/249757/>

Regjeringen, Straffarbeid, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2002/nou-2002-04/6/2/1.html?id=380393> (September 2012)

Regjeringen, løsgjengerloven, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp/20042005/otprp-nr-113-2004-2005-/3/1/1.html?id=186184> (November 2012)

Stemmerett for kvinner: http://www.stovnerporten.no/kommentar_a/stemmret.htm (Desember 2012)

Store norske leksikon, uekte barn, http://snl.no/uekte_barn (September 2012)

http://www.stovnerporten.no/kommentar_a/uektbarn.htm (September 2012)

Udkast til Almindelig borgelig straffelov for Kongeriget Norge. 11. Motiver Kristiania 1896 s. 215 – 218. (forarbeider til Straffeloven 1902): <http://www.nb.no/utlevering/nb/6a33aa5206fb8f66eb2f5f3eaa2f1dc2> (Oktober 2012)

Rettspraksis

Hoved-Register til Retstidenden for 1836 – 1850

Hoved-Register til Retstidenden for 1851- 1860

Hoved-Register til Retstidenden for 1861- 1870

Hoved-Register til Retstidenden for 1871 -1880

Hoved-Register til Retstidenden for 1881- 1890

Hoved-Register til Retstidenden for 1891-1900

Hoved-Register til Retstidenden for 1900-1910

Norsk retstidende, Hefter: trykt utg. ugeskrifte for practisk Lovkyndighed år 1840 – 1850.

Norsk retstidende, Hefter: trykt utg. ugeskrifte for practisk Lovkyndighed år 1880 – 1890.

Vedlegg - Tabell Høyesterettspraksis

Ved tabellene og gjengivelse av faktum tatt med friheten til å gjengi på nåtidens språk, men meningsinnholdet har ikke gått tapt av den grunn.

1842-1850

Referanse	Faktum	Hjemmel	Endelig dom
Rt 1843 s 734	Mor født i skjul og forvoldte barnets død	§ 18	9 år straffarbeid
Rt 1843 s 740-741	Mor forsettlig, barn alene uten pleie	§ 18	10 år straffarbeid
Rt 1843 s 805 - 809	Ikke født i skjul, men skjulte ikke levedyktig foster etter fødsel.	§ 20	Frifunnet Hr
Rt 1844 s 37-38	Født uekte barn, sannsynligvis drept ved kvelning.	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1844 s 38-39	3 forhold, 8 dager etter fødsel drept barnet	§ 16 jf §1	Straffarbeid livstid
Rt 1844 s 42-44	Bevisstløshet, navlestreng rundt barnets hals, prøvde å blåse liv i det.	§ 18	4 år straffarbeid
Rt 1844 s. 50-51	Samme sak som ovenfor, men mindre tvilsomt	§ 18	10 år straffarbeid
Rt 1844 s 80	Ombragt sitt nyfødte barn	§ 16	12 år straffarbeid
Rt 1844 s. 207-208	Barnefødsel i dølgsmal og fostermord	§ 16	12 år straffarbeid
Rt 1844 s 316 -318	Pike født i dølgsmal og forvoldt barnets død. kvelning.	§ 18	(3-6 år straffarbeid)
Rt 1844 s 324 - 326	Andre omstendigheter enn selve fødsel i dølgsmal vektlegges, for eksempel barnetøy	§ 18	6 år + 1 mnd straffarbeid
Rt 1844 s 620- 622	Hensikt forvoldt barnets død, positiv handling/ unnlattelse diskutert. drukning i bøtte med vann.	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1844 636-369	Overtredelse av § 16 første del	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1844 s 734 - 735	Ungjente, fødte ved andre tilstede, nekter for at barnet var kvalt, kunne ikke føre bevis for det, men hun hadde ikke prøvd gjenoppliving	§ 18 (1)	4 år straffarbeid
Rt 1844 s 828- 830	Mor fødte barn, antok det var dødfødt, sjekket ikke. diskutert anvendelse av § 16 eller § 18	§ 16, (2).	10 år straffarbeid
Rt 1844 s 830 – 832	Etter fødsel levende barn omkommet.	§ 18	7 ½ år Straffarbeid
Rt 1845 s 260-261	Ombragt sitt uekte barn straks etter fødsel	§ 16	10 år straffarbeid

Rt 1845 s 264	En mor som hadde unnlatt å sørge for sitt nyfødte barns liv, for at det skulle omkomme	§ 16	12 år straffarbeid
Rt 1845 s 278-280	En mor som hadde unnlatt å sørge for sitt nyfødte barns liv, for at det skulle omkomme	16, (2).	12 år straffarbeid
Rt 1845 s 294- 296	Uekte barn, under fødsel satte mor seg på en bøtte med vann, nekter for å ha gjort det for å drepe barnet	§ 18	9 ½ år straffarbeid
Rt 1845 s 369- 373	Sak ang barnefødsel i dølgsmal og fostermord. Barnefar var mors bror. halshugget barnet straks etter fødsel.	§ 16 (2)	12 år straffarbeid
Rt 1845 s 480-482	Forvoldt barnets død, sterk mistanke om hensikt	§ 18	4 år straffarbeid
Rt 1845 s 531- 533	Født uekte barn i skjul, og deretter forvoldt dets død, sterk mistanke om hensikt.	§ 18	6 år og 6 mnd straffarbeid
Rt 1845 s 607-608 + 618 - 619	Meningsforskjell om første eller andre Membrum i § 16 burde anvendes	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1845 s 732-735	Forbrytelse mot § 16. formildende omstendigheter. Kvelte barnet med bena. meldte seg selg, anger.	§ 16	9 år og 1 mnd straffarbeid
Rt 1846 s. 69-71	Dømt til 10 år. Hr nedsatt fra straffarbeid på livstid, slik underretten hadde idømt.	§ 16 (1)	10 år straffarbeid.
Rt 1846 s128-130	Brakt til side foster. påstod det var 4 mnd, og ikke vitalt, vakkende forklaring og ikke bevis	§ 19	7 ½ år straffarbeid
Rt 1846 s 251-253	Nedkom med uvitalt og ufullkommet barn, ikke hensikt å føde i dølgsmal	§ 18	frifunnet
Rt 1846 s 254 - 257	Kvinne født i dølgsmal og derved forvoldt barnets død	§ 18	3 år og 1 mnd straffarbeid
Rt 1846 s 257-260	Hadde før fødsel tenkt å avlive foster men etter fødsel nekter for å ha gjort dette.	§ 16	9 år og 1 mnd straffarbeid
Rt 1846 s 306 - 310	Frifunnet pga overasket av den tidlige fødselen	§ 18	frifunnet
Rt 1846 s 401- 402	Født i dølgsmal, mor nektet skyld, men bevist	§ 18	4 år straffarbeid
Rt 1846 s 534-536	Født i dølgsmal, benektet at barnet hadde liv, eller drept det, men antas å ha blitt tatt avdage ved vold	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1846 s 659 - 661	En mor som ikke ved sin benektelse var troverdig til ikke ha drept barnet ved fødsel i dølgsmal.	§ 18	9 år straffarbeid

Rt 1847 s 42-45	Forsøk på fosterdrap	§ 3-1 jf § 16	6 år og 3 mnd straffarbeid
Rt 1847 s 490- 493	§ 18 antas at være anvendelig på en barnefødsel som antas å ha forvoldt barnets død.	§ 18	2 år straffarbeid
Rt 1847 s 543 - 547	Barnefødsel i dølgsmal, må ansees å ha forvoldt et par uekte tvillingers død. Forelå mistanke om at hun hadde drept tvillingene.	§ 18	9 år straffarbeid
Rt 1847 s 612-615	Diskusjon om tilfellet skulle ansees som positivt fosterdrap eller som drap, forvoldt ved forsettlig unnlattelse av å sørge for barnet. Høyesterett det siste.	§ 16	10 år straffarbeid.
Rt 1848 s 109-112	Mor født i brønn, barn døde, nekter for å ha drept barnet. Ikke bevist at hun forsettlig hadde kvalt barnet.	§ 18 (1)	8 års straffarbeid
Rt 1848 s 222-226	Spørsmål om en kvinne som fødte i dølgsmal, og barnefaren brakte barnet tilside uten hun viste at det levde, dømmes etter §18, §19 eller §20? Dømt etter § 19	§ 19	3 ½ år straffarbeid
Rt 1848 s 589-590	Fødsel i dølgsmal hvor dette forvoldte barnets død.	§ 18	4 år straffarbeid
Rt 1848 s 752-753	Letfærdig kvinne, som hadde brakt sitt foster tilside.	§ 19	4 år straffarbeid
Rt 1849 s 10-13	Overlagt fosterdrap med kvelning etter fødsel	§ 16	11 år straffarbeid
Rt 1849 s 95-96	Overtredelse av § 16	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1849 s 109- 110	Overtredelse av § 16	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1849 s 171-173	Overtredelse av § 19 1 del + fullendt forsøk på overtredelse av § 22	§ 19 + § 22	9 år + 3 mnd straffarbeid
Rt 1849 s 526-527	Overtredelse av § 16	§ 16	9 ½ års straffarbeid
Rt 1849 s 531- 532	Forsøk på § 18 første del.	§ 18	3 års straffarbeid
Rt 1849 s 535-537	Overtredelse av § 18, 1.del	§18	3 ½ år straffarbeid.
Rt 1849 s 582- 584	Overtredelse av § 20	§ 20	20 dagers fengsel på vann og brød
Rt 1849 s 586-589	Forbrytelse, overtredelse av § 19 første del	§ 19	6 år og 1 mnd straffarbeid

Rt 1849 s 684-686	NL 6-6-8 jf 7 enda til anvendelse	NL 6-6-8 jf 7	”at miste sin hals, og hendes hoved at sættes paa en stage”
Rt 1849 s 688	Anvendelse av § 16 med 10 års straffarbeid.	§ 16	10 år straffarbeid.
Rt 1850 s 128	Overtredelse av § 16	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1850 s 170-171	Barnefødsel i dølgsmal, § 18, 1. ledd	§18	7 år straffarbeid
Rt 1850 s 228-229	Forbrytelse mot kap 14 § 16 og kap 18 § 16	§16 i kap 14 + kap 18	11 års straffarbeid
Rt 1850 s 231-235	Overtredelse av § 16 andet led	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1850 s 379-381	§ 16	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1850 s 481-482	Overtredelse av § 16	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1850 s 526-528	Overtredelse av § 18, (kunne synes henført under § 16).	§ 18	4 år straffarbeid
Rt 1850 s 697-700	Barnefødsel i dølgsmal, av de foregående retter ansett etter § 18, men etter Hr § 16 med 10 år.	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1850 s 786-788	Overtredelse av kap 14 § 16 + kap 18 § 7, begge andre ledd. Underretten 10 år, Hr. 9 år og 6 mnd	Kap 14 § 16 + kap 18 § 7	9 år og 6 mnd straffarbeid
Rt 1850 s 795-798	Forbrytelse mot § 16	§ 16	10 år straffarbeid.

63 saker, i kategorien barnefødsel i dølgsmal, i perioden 1842 til 1850.

Saker som går under delagtighed, drab og mord eller forsøg i perioden 1842 – 1850 er:

Rt 1845 s 91-96

Rt 1845 s. 105

Rt 1847 s 619-620.

= 66 saker totalt i perioden 1842 – 1850 .

1851-1860

Referanse	Faktum	Hjemmel	Endelig Dom
Rt 1851 s 116 - 118	Forbrytelse mot § 16 og § 19. Kumulativt	§ 16+ §19	14 år straffarbeid
Rt 1851 s 299-304	Forbrytelse mot kap 14 § 18 av underordnede retter gav 7 år, men Hr gav 4 år straffarbeid, og delaktighet i samme forbrytelse etter kap 5 § 9 av overretten gav 40 dagers fengsel på sedvanlig fangekost, men Hr gav 15 dagers fengsel på vann og brød.	§ 18 + kap 5 § 9	4 år straffarbeid + 15 dager fengsel på vann og brød
Rt 1852 s 499-509	Flere forbrytelser mot § 22 og deltakelse	§ 22	
Rt 1853 s 707-710	Barnefødsel i dølgemaal	§ 18	7 år og 6 mnd straffarbeid.
Rt 1853 s 752-754	Barnefødsel i dølgemaal, og forsøkt fosterdrap, samt overtredelse av kap 18 § 25 og kap 21 § 14 ved underretten utmålt 12, overretten utmålt 8 og ved Hr utmålt 9 år straffarbeid	Kap 18 § 25 + kap 21 § 14	9 år straffarbeid
Rt 1854 s 423-425	Forbrytelse mot kap 14 § 16 eller § 26 og kap 18 § 25. dømtes av Hr etter kap 14 § 16 + kap 18 § 25	kap 14 § 16 + kap 18 § 25	1 år straffarbeid
Rt 1854 s 573-579	Forbrytelse mot § 16 belagt med 12 års straffarbeid og forbrytelse mot kap 14 § 1 jf § 17, samt kap 21 § 20 ansett med livsstraff.	§ 16,+ § 1 + kap 21 § 20	12 år straffarbeid + livsstraff
Rt 1854 s 759-762	Forbrytelse mot § 19, 1. Ledd. Bevist med indisier	§ 19	6 år og 6 mnd straffarbeid
Rt 1854 s 762-770	Tilfelle som av underretten ble henført under kap 14 § 181 ledd og belagt med 7 års straffarbeid, men som Hr henført kap 14 § 20 og dømte til 20 fengsel på vann og brød	§ 20	20 fengsel på vann og brød
Rt 1855 s 178-179	Forsøk etter kap 3 § 4 på forbrytelse mot kap 14 § 22 ansett med 10 dager fengsel på vann og brød	Kap 3 § 4 + kap 14 § 22	10 dager fengsel på vann og brød
Rt 1856 s 44-46	Forbrytelse mot kap 14 § 19 første passus. Flere vitneprov og bevis. Legeundersøkelse fant det utvilsomt at hun hadde født i forbindelse med andre fakta	§ 19	

Rt 1856 s 173-174	Forbrytelse mot Kap 14 § 18 ansett av under og overretten med 7 år straffarbeid, men av Hr med 4 år straffarbeid	§ 18	4 år straffarbeid.
Rt 1856 s 513-514	§ 16 anvendt av underretten og Hr med 9 og ½ år straffarbeid. Forsøk på å ombringe barnet og i hensikt til det kunne omkomme at ha unnlatt de nødvendige midlere for å bevare dets liv	§ 16	9 og ½ år straffarbeid
Rt 1856 s 777-778	Tilfelle hvor underretten og overretten henføres under § 18 første passus, men Hr under § 16 andre passus. (Avsnitt)	§ 16	
Rt 1857 s 113-114	Forbrytelse mot § 16, dømt til 10 år straffarbeid	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1857 s 130-132	Forbrytelse mot § 16 ansett av underretten med 9, men av Hr med 10 år straffarbeid. Overretten hadde frifunnet	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1857 s 285-288	Forbrytelse mot § 16 ansett 12 års straffarbeid	§ 16	12 år straffarbeid
Rt 1857 s 527-528	§ 16 første membrum anvendt av underretten og overretten med 11, Hr med 10 års straffarbeid.	§ 16	10 år straffarbeid
Rt 1857 s 684-685	Tilfelle, der av underretten henførte under § 18 første led, av overretten under § 16 andre led og § 20 jf kap 6 § 11. Av Høyesterett alene under § 16.	§ 16	
Rt 1858 s 53-55	Forbrytelse mot § 19 første ledd og forsøk på forbrytelse mot § 22 ansett med 7 år og 8 mnd straffarbeid	§ 19 + § 22	7 år og 8 mnd straffarbeid
Rt 1858 s 371-375	Tilfelle der av underretten henførtes under § 23 jf kap 3 § 1 og kap 5 § 1, men ved overinstansene under kap 5 § 1 jf kap 14 § 22 og kap 3 § 1	Kap 5 § 1 Kap 14 § 22 Kap 3 § 1	
Rt 1858 s 403-404	Forbrytelse mot § 18 første led, ansett med 6 år og 1 mnd straffarbeid	§ 18	6 år og 1 mnd straffarbeid
Rt 1858 s 433-434	En jordmor for forsøk på forbrytelse mot kap 14 § 23 samt for annen gangs tyveri ansett med 3 års straffarbeid	§ 23	3 år straffarbeid
Rt 1858 s 433-434	Forsøk på forbrytelse mot § 23 ved at føre sin besvangrede kjæreste hen til en fosterfordrivelse for at få fosteret fordrevet, dømt til 30 dager fengsel på vann og brød	§ 23	30 dager fengsel på vann og brød.

Rt 1859 s 67-69	Tilfelle hvor underretten og overretten henføres under § 18 første ledd, men Hr § 19. Av samtlige rettet straff utmålt til 7 år straffarbeid. Beviset ført ved indisier.	§ 19	7 år straffarbeid
Rt 1859 s 147-150	Tilfelle, det at underretten og overretten ansees som forsøk på barnefødsel i dølgsmal, men Hr anså det som forsøk på forbrytelse mot § 16.	§16	4 år straffarbeid
Rt 1860 s 13-16	Forsøk på forbrytelse mot § 16 ansett med 4 år straffarbeid	§ 16	4 år straffarbeid
Rt 1860 s 121-123	Tiltalt etter § 16, men felt etter § 19 ved underretten 6 år og 1 mnd, ved overretten 9 år og ved Hr 8 år straffarbeid	§ 19	8 år straffarbeid
Rt 1860 s 355-357	Tilfelle der underinstansene henførte under § 1 jf kap 5 § 3 og kap 14 § 17, men Hr anvendte kap 14 § 16 jf kap 5 § 3 og kap 14 § 17	kap 14 § 16 kap 5 § 3 kap 14 § 17	
Rt 1860 s 385-389	Tilfelle hvor overretten henførte under § 20 med 25 dagers fengsel på vann og brød, men av underretten og Hr under § 19 første ledd 7 år straffarbeid	§ 19	7 år straffarbeid
Rt 1860 s 426-429	Tilfelle hvor underretten frifant for videre tiltale, men overretten og Hr felte for forsøk på forbrytelse mot § 16	§ 16	4 år straffarbeid
Rt 1860 s 497-516	Underretten frifant, overretten felte etter § 19 andre led og Hr etter § 19 første ledd	§19	
Rt 1860 s 663-664	Forbrytelse mot § 16 og § 25 ansett med 10 år straffarbeid	§ 16 + § 25	10 år straffarbeid
Rt 1860 s 673-680	Tilfelle hvor overretten henførte under § 16 men underretten og Hr under § 18 første ledd	§ 18	

34 saker, i kategorien barnefødsel i dølgsmal, i perioden 1851 til 1860

O Saker som gikk under delagtighed, drab og mord, manddrab eller forsøg i perioden.

1861-1870

Referanse	Faktum	Hjemmel	Endelig dom
Rt. 1861 s. 97	Frifinnes for tiltale etter § 20, uventet nedkomst. Etter 2 a 4 mnd svangerskap, med en klump, noe større enn et hønseegg. Som av siktede straks oppbrentes.	§ 20	Frifunnet
Rt. 1861 s. 126	Gjaldt nesten fullbåret foster som ble brakt tilside. Kom til rette i oppløst tilstand og legeskjønn var følgelig umulig. Ansett av underinstansene etter § 18 og av overinstansene § 19	§19	
Rt. 1861 s. 431	Spørsmål om tilsidebrakte foster var aborter eller fullbårne. Felt etter § 19	§19	
Rt. 1862 s. 104	Unnlatt å hjelpe søsteren under hennes angjeldende vitterlige fødsel i dølgemaal og fosterdrap. Straffes etter § 27.	§ 27	
Rt. 1862 s. 360	Fosterdrap etter blitt besvangret av broren (18-12 og 14-16) ansett kumulativt med 11 år straffarbeid	Kap 18 § 12+ kap 14 § 16	11 år straffarbeid
Rt. 1862 s. 468	Tvil om angjeldende, som av foregående retter var felt etter § 16 men frifunnet i Høyesterett. Hadde født, og barnet var hennes barn.	§ 16	frifunnet
Rt. 1862 s. 521	Fødsel i dølgemaal og forsøkt fosterdrap, hvor barnet ikke hadde lidt noen betydelig skade, men angjeldende straks tok seg av det. Dømt til 5 års straffarbeid.	§ 18	5 år straffarbeid
Rt. 1862 s. 712	§ 18 første ledd anvendt av underretten, men overinstansene anvendte § 16. tilfelle hvor legene ikke bestemt kunne erklære, at det fullbårne og levende fødte barnets død var forvoldt av siktedes forhold ved fødselen.	§ 16	
Rt. 1862 s 798	Spørsmål om mishandling av befruktet kvinne, som bevist for tidlig nedkom med barnet og fosteret døde, om det var med eller uten overlegg.	§ 25	
Rt. 1862 s. 812	§ 18 første ledd, anvendt av underretten, men overinstansene anvendte § 16. Tilfelle hvor legene ikke bestemt kunne erklære, at det fullbårne og levende fødte barnets død var forvoldt av siktedes forhold ved fødselen.	§ 16	

Rt. 1863 s.8	§ 18 anvendt på en pike som verken da eller senere omtalte fødsel, i samme seng som en annen fødte et levende barn. Ble liggende mellom hennes ben og ½ time etter døde.	§ 18	
Rt. 1863 s. 391	Spørsmål om angjeldende kvinne som fødte hadde vist at fødsel var nært forestående. Underretten anvendte § 18 1. ledd, overinstansen § 16	§ 16	
Rt. 1863 s. 430	§ 18. 1 pkt anvendt av Høyesterett. § 16 ved hjemtinget	§ 18	
Rt. 1863 s. 603	En pike tiltalt etter § 16, § 18 og § 19. Nektet for svangerskap og fødsel. Ble etter legeskjønn og indisier av alle retter felt etter § 19	§ 19	4 år straffarbeid
Rt. 1863 s. 620	Fellelse av underretten etter § 19 siste ledd, av Høyesterett etter 1. ledd + kap 18 § 12	§ 19 1. ledd + kap 18 § 12	
Rt. 1863 s. 730	En pike som etter høyst 26 uker svangerskap fødte i dølgsmal et barn, som hun hadde lagt bort, funnet etter 2 timer og som døde 40 timer gammelt. Dømt i Høyesterett etter § 20	§ 20	
Rt. 1864 s. 18	En far ytet bistand ved datterens forberedelse mot § 19 1.ledd, felt etter 2.ledd jf kap 5 § 9	§ 19, 2.ledd jf kap 5 § 9	
Rt. 1864 s. 46	Tvilsomt spørsmål om anvendelse av § 18 jf kap 3 § 1. Nærmere belysning av forholdet mellom § 18 første og andre ledd og § 16 sammenholdt med § 26 og 27 jf kap 4 § 2.	§ 18 + kap 3 § 1	
Rt. 1864 s. 284	Frifinnelse etter § 22 og § 19 i et tilfelle, hvor det syntes å være tvil både om svangerskapet og fødselens virkelighet	§ 22 + § 19	Frifinnelse
Rt. 1864 s. 580	Anvendelse av § 16, 2. ledd. Fødsel over en potte, angivelig uten å ville ombringe fosteret.	§ 16	
Rt. 1864 s. 645	Forbrytelse mot § 16, tvillinger (kap 6 § 12 og § 14) dømt til 15 års straffarbeid	§ 16	15 år straffarbeid
Rt. 1864 s. 659	§ 24 jf kap 3 § 1 og § 4 anvendt på en person som hadde gitt en besvangret kvinne brennevin, tilsatt kvikksølv, men hvor hun neppe tok skade	§ 24 jf kap 3 § 1 og § 4	

Rt. 1865 s 15.	Frifinnelse etter § 20, § 19 eller § 18 idet angjeldende forklaring om å bli overasket av fødselen og ikke at ha villet føde i dølgemaal ble styrket ved legens erklæring	§20 §19 §18	Frifunnet
Rt. 1865 s. 436	§ 18, 1. ledd anvendt av underretten i et tilfelle hvor overinstansen frifant	§ 18	Frifunnet
Rt. 1865 s. 457	§ 20 anvendt av underretten, men frifinnelse i overinstansene i et tilfelle hvor angjeldende hvis avfødning ikke fremskaffes, hadde abortert og først deretter fattet forsett at tie om det.	§ 20	Frifunnet
Rt. 1865 s. 792	§ 19 av alle retter anvendt med 7 års straffarbeid	§ 19	7 år straffarbeid
Rt. 1866 s. 143	§ 18 første ledd, anvendt av underretten, men overinstansene anvendte § 16. tilfelle hvor legene ikke bestemt kunne erklære, at det fullbårne og levende fødte barnets død var forvoldt av siktedes forhold ved fødselen.	§18	9 år og 1 mnd straffarbeid
Rt. 1866 s. 248	Foreldrenes uvirksomhet ved datterens forbrytelse mot § 14. ansett etter 5-8 henholdsvis 10 og 20 dagers fengsel	§ 14 + Kap 5 § 8	10 og 20 dager fengsel
Rt. 1866 s. 298	Forbrytelse mot § 16, samt ombringelse av ekte barn under fødsel i dølgemaal. Livstidsstraff, men enstemmig innstilt til benådning.	§ 16	
Rt. 1866 s. 774	§ 18, 1. ledd anvendt i tilfelle som lå tett opp mot § 16	§18	7 år straffarbeid
Rt. 1866 s. 778	Forsøk på forbrytelse mot § 22 jf kap 6 § 12. ilagt 1 år straffarbeid	§ 22 jf kap 6 § 12	1 år straffarbeid.
Rt. 1867 s. 263	Høyesterett anvendt § 19 første ledd.	§ 19	
Rt. 1868 s. 50	§19 forutsetter at årsaken til barnets død ikke er bevist, og kan ikke anvendes, så snart det er godtgjort, at barnet er ombrakt ved en handling [...] som fremmer tvil om dødsårsaken	§ 19	
Rt. 1868 s. 469	§ 18 1.ledd anvendt i underretten, men frifinnelse i overretten da fødsel i dølgemaal ikke ble ansett tilstrekkelig bevist	§ 18, 1.ledd	Frifinnelse
Rt. 1869 s. 57	Tilfelle av barnefødsel i dølgemaal hvor de tidligere retter hadde anvendt § 20, mens Høyesteretts		

	flertall anvendte § 16 andre ledd og mindretallet § 19 første ledd	§16	
Rt. 1869 s. 628	En pike som påstod å ha vært uvitende om sin fruktsommelighet, felt i underretten og Høyesterett etter § 16. Overinstansen hadde frifunnet	§ 16	Frifunnet
Rt. 1869 s. 771	Tvilsomt spørsmål om en pike som hadde født i enerom, ansees å ha født i dølgmaal. Underretten og Høyesterett felte etter § 18, overretten frifant	§ 18	Frifunnet
Rt. 1870 s. 510	Tvilsomt tilfelle hvor Kristiania byrett hadde felt etter § 16 jf kap 3 § 1, Høyesterett etter § 18 første ledd. Legeerklæringen uttalte ikke bestemt at angjeldende forhold med hensyn til fødselen hadde forvoldt barnet død.	§ 18, 1.ledd	
Rt. 1870 s. 687	Fellelse ved foregående retter for forsøk, men Høyesterett + legeerklæringene felte etter § 18 første ledd	§ 18 første ledd	

39 saker, i kategorien barnefødsel i dølgmaal, i perioden 1861 til 1870

Saker som går under delagtighet, drab og mord eller forsøg er:

Rt 1861 s 450

Rt 1861 s. 469

Rt 1869 s .92

Rt 1870 s. 625

Rt 1870 s 830.

= 44 saker i perioden

1871-1880

Referanse	Faktum	Hjemmel	Endelig dom
Rt. 1871 s. 606	Tvilsomt spørsmål om bevis for barnefødsel i dølgsmal		
Rt. 1873 s. 617	Spørsmål om § 19 første eller andre pasus var anvendelig på tilfellet	§ 19	
Rt. 1874 s. 244	Tvilsomt spørsmål om anvendelsen av § 16 annet ledd, eller § 18 første ledd. Avgjort til gunst for den mildeste mening	§ 16/§18	
Rt. 1876 s. 713	En pike som var nedkommet med et ufullbåret foster, som hennes mor brente. Begge satt under tiltale for deres forhold. Men frifunnet etter de opplyste omstendighetene.		
Rt. 1877 s. 225	Tvilsomt spørsmål om uekte barn skulle ansees ufullbåret og dødfødt.		
Rt. 1878 s. 205	§ 20 anvendt av underinstanser, § 19 anvendt av Høyesterett.	§ 19	
Rt. 1880 s. 177	Merkelig tilfelle, kvinne som selv mente seg svanger, og i 26-29 uke av svangerskapet, i to instanser dømt for forbrytelse mot § 19, men i Høyesterett frifunnet.		Frifunnet
Rt. 1880 s. 331	Pike som hadde født sitt uekte barn i dølgsmal, og deretter henlagt det i en kiste i et vedskjul, hvor det fantes levende, frifunnet, i det hun etter omstendighetene trodde barnet var dødfødt.		Frifunnet

8 saker, i kategorien barnefødsel i dølgsmal, i perioden 1871 til 1880

Saker som går under delagtighet, drab og mord, manddrab, eller forsøg i perioden 1871 – 1880 er:

Rt 1879 s. 220

Rt 1880 s. 650

Rt 1877 s.689

= 11 saker i perioden 1871 - 1880

1881-1890

Etter 1880 ikke lenger egen kategori for barnefødsel i dølgsmal, men gikk inn under kategorien manddrab

Referanse	Faktum	Hjemmel	Endelig dom
Rt. 1882 s. 823	Ugift kvinne hadde født i dølgsmal, barnets liv ble bevart, som i den tro at det var dødt, hadde det blitt brakt til side og det ble sett på som forsøk til forbrytelse mot § 18	§ 18	25 dager fengsel, vann + brød
Rt. 1883 s 53	En pike som i første instans var idømt straffarbeid i 3 år og 6 mnd. for forbrytelse mot § 18. Frifunnet i Høyesterett	§ 18	Frifunnet
Rt. 1883 s. 68	Pike som hadde ombrakt sitt levende fødte men ikke levedyktige barn umiddelbart etter fødsel. Dømt etter § 16.	§ 16	6 år + 1 mnd Straffarbeid (enstemmig)
Rt. 1883 s. 132	Kvinne som i dølgsmal hadde født et uekte barn som pga medfødt legemsfeil som i beste fall kunne ha levd i noen dager eller uker. Dømt etter § 20	§ 20	15 dager fengsel, vann + brød
Rt. 1883 s. 355	Dømt på indisier for forbrytelse mot § 19	§ 19	3år + 6mnd straffarbeid
Rt. 1884 s. 9	En pike i underretten felt etter § 20, i overretten og Høyesterett § 19 første ledd	§ 19, 1.ledd	3 år + 6 mnd straffarbeid
Rt. 1884 s. 323	Spørsmål om fødsel i dølgsmal forelå	§ 20	
Rt. 1884 s. 354	En pike i underretten og overretten felt etter § 18 første ledd, i Høyesterett og etter senere fremkommen egen tilståelse felt etter § 16 første ledd.	§ 16, 1.ledd	2 år + 6 mnd straffarbeid
Rt. 1884 s. 460	Meget tvilsomt spørsmål om fødsel hadde funnet sted i dølgsmal. Fosteret var ikke antatt «bragt tilside» skjønt moren først et par dager etter fødsel kom frem med det.		Frifinnelse (enstemmig)
Rt. 1884 s. 525	Forbrytelse mot § 18, 1. ledd ansett med straffarbeid i 4 år	§ 18, 1.ledd	4 år straffarbeid
Rt. 1884 s. 571	§ 18, 1.ledd anvendt i underretten og Høyesteretten. § 20 i overretten	§ 18, 1.ledd	3 år + 6 mnd straffarbeid
Rt. 1884 s. 818	En pike som fødte i dølgsmal ved stiftsoverrettens	§ 16	6 år og 1 mnd.

	dom var dømt til 5 år straffarbeid. Tilstår ved nesten ferdig sont, at hun ombrakte sitt barn pga samvittighetsnag. Saken gjenopptas og hun dømmes i Høyesterett etter § 16 til 6 år og 1mnd. straffarbeid.		straffarbeid
Rt. 1885 s. 316	Forbrytelse mot § 19 annet passus ansett med 2 år straffarbeid	§ 19	2 år straffarbeid
Rt. 1885 s. 344	Spørsmål om § 18 eller § 16 var anvendelig på tilfellet	§ 18 § 16	
Rt. 1885 s. 348	Forbrytelse mot § 16 ansett med 8 års straffarbeid	§ 16	8 års straffarbeid
Rt. 1885 s. 538	En pike ansett etter § 20 med 15 dagers fengsel på vann og brød	§ 20	15 dager fengsel, vann + brød
Rt. 1888 s. 742	Kvinne som i foregående instanser var dømt etter § 18, dømmes i Høyesterett etter § 16, 2.ledd.	§ 16, 2.ledd	6 år og 1 mnd straffarbeid
Rt. 1889 s. 129	§ 20 under dissens anvendt på en kvinne som i dølgemaal hadde født et levende fullbåret barn, som døde kort etter fødsel, uten at dødsårsaken kunne påvises.	§ 20	25 dager fengsel vann + brød
Rt. 1889 s. 340	Under soning for ombringelse av uekte barn, innrømmet å tidligere gjort seg skyldig i liknende forbrytelse. Viser hvor barnet var henlagt og fant rester av barneliket. Hun felles i samsvar med sin tilståelse		5 år + 9 mnd straffarbeid.
Rt. 1889 s. 202	Spørsmål om barnefødsel i dølgemaal. Fellelse etter § 18, 1.ledd	§ 18, 1.ledd	
Rt. 1890 s. 689	En kvinne mot sin benektelse ansett utført barnefødsel i dølgemaal § 20.	§ 20	

21 saker, i kategorien barnefødsel i dølgemaal, i perioden 1881 til 1890

Utover dette var det ingen andre saker ført opp under delagtighed, drab og mord eller forsøg i perioden 1881 – 1890.

1891-1902

Referanse	Faktum	Hjemmel	Endelig dom
Rt. 1891 s. 510	En lagmann forklarer lagretten at ordet «dødfødt» i § 9 alene sikter til «fødsel av foster som har nådd en slik utvikling, at det etter fødsel kan bevare et selvstendig liv». Denne forklaringen med 4 mot 3 stemmer tiltrådt av Høyesterett.	§ 9	Frifunnet
Rt. 1892 s. 828	Samme spørsmål vurdert		Frifunnet
Rt. 1898 s. 365	Samme spørsmål vurdert		Frifunnet
Rt. 1897 s. 365	En pike som hadde brakt tilside et foster, som måtte antas å være født ufullbåret og ikke levedyktig, i henhold til tidligere avgjørelser frifunnet for tiltale etter § 9.	§ 9	Frifunnet

4 saker, i kategorien barnefødsel i dølgmaal, i perioden 1891 til 1902.

0 saker som går under delagtighet, drab og mord eller forsøg i perioden 1891 – 1902.